

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om pension för arbetstagare och till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om pension för arbetstagare, lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar, lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag, lagen om sjömanspensioner och lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor ändras.

Avsikten med de ändringar som föreslås i propositionen är att precisera de principer enligt vilka social- och hälsovårdsministeriet kan fastställa skiljaktigheter i beräkningsgrunderna för arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel mellan de olika arbetspensionsförsäkringsbolagen. Skiljaktigheterna i arbetspensionsförsäkringsbolagens omkostnadsdel kan bidra till effektivare förvaltning av arbetspensionssystemet genom att konkurrensen mellan arbetspensionsförsäkringsbolagen främjas. Ett mål är också att ändringen ska leda till att arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel och kundgottgörelserna blir tydligare och mer transparenta.

I propositionen föreslås det möjligheter till flexibilitet i pensionsanstalternas ålderspensionsansvar om läget på placeringsmarknaden är exceptionellt svagt. Flexibilitet i ålderspensionsansvaren gör det möjligt att eftersträva god avkastning på placeringar genom långsiktig placeringsverksamhet även när marknadsläget är svagt. Detta stöder en hållbar och långsiktig finansiering av arbetspensionssystemet.

I propositionen föreslås också några justeringar av teknisk natur i lagen om pension för arbetstagare samt i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor.

Lagarna avses träda i kraft den 1 juni 2022.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	5
2.1 Allmänt om arbetspensionssystemet.....	5
2.2 Allmänt om arbetspensionsförsäkringsavgiften.....	6
2.3 Allmänt om fondering.....	7
2.4 Beräkningsgrunder för försäkringsavgift.....	8
2.5 Försäkringsavgiftens omkostnadsdel och kundgottgörelser.....	9
2.6 Nuläge.....	10
2.6.1 Försäkringsavgiftens omkostnadsdel.....	10
2.6.2 Skyldighet att avsätta medel till fonder.....	11
3 Målsättningar.....	12
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	12
4.1 De viktigaste förslagen.....	12
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	15
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser.....	15
4.2.2 Konsekvenser för pensionsanstalterna.....	19
4.2.3 Konsekvenser för arbetsgivare och arbetstagare.....	20
4.2.4 Konsekvenser för myndigheterna.....	20
4.2.5 Konsekvenser för det lagstadgade arbetspensionssystemets EU-rättsliga ställning.....	20
5 Alternativa handlingsvägar.....	22
6 Remissvar.....	23
7 Specialmotivering.....	24
7.1 Lagen om pension för arbetstagare.....	24
7.2 Lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag.....	29
7.3 Lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar.....	29
7.4 Lagen om sjömanspensioner.....	29
7.5 Lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor.....	29
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag.....	30
9 Ikraftträdande.....	30
10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	30
LAGFÖRSLAG.....	31
1. Lag om ändring av lagen om pension för arbetstagare.....	31
2. Lag om ändring av 14 och 18 § i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag.....	34
3. Lag om ändring av 17 § i lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar.....	35
4. Lag om ändring av 154 och 155 § i lagen om sjömanspensioner.....	36
5. Lag om ändring av 6 kap. 3 § i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor.....	37
BILAGOR.....	38
PARALLELLEXTER.....	38
1. Lag om ändring av lagen om pension för arbetstagare.....	38

RP 30/2022 rd

2. Lag om ändring av 14 och 18 § i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag.....	43
3. Lag om ändring av 17 § i lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar.....	45
4. Lag om ändring av 154 och 155 § i lagen om sjömanspensioner	46
5. Lag om ändring av 6 kap. 3 § i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor	47
FÖRORDNINGSGUTKAST	48
Statsrådets förordning om ändring av 4 § i statsrådets förordning om värdet av de konstanter som används vid beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter	48

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Behoven att se över finansieringstekniken för arbetspensionssystemet har utretts inom systemet sedan 2019. Bland annat genom utredningar som Pensionsskyddscentralen har genomfört har man strävat efter att hitta olika sätt att samtidigt förbättra pensionsanstalternas risktäckningskapacitet och risktagningsförmåga.

Den helhet som består av omkostnadsdel och kundgottgörelser som ingår i arbetspensionsförsäkringsavgiften har också utretts och bedömts under flera års tid. Utredningen har gjorts såväl i syfte att öka konkurrensen och effektiviteten som att göra dem tydligare.

Arbetsmarknadens centralorganisationers pensionsförhandlingsgrupp föreslog våren 2021 för social- och hälsovårdsministeriet att ministeriet ska inleda en utvärdering av bestämmelserna om finansiering i lagen om pension för arbetstagare (395/2006; ArPL). Utvärderingen föreslås gälla finansieringstekniken enligt ArPL samt sättet att bestämma omkostnader och gottgörelser. Utgångspunkten för beredningen var att bedöma om fonderingen kan göras flexiblare så att pensionsanstalternas skyldighet att avsätta medel till fonder skulle vara mindre än för närvarande under förhållanden då avkastningen på placeringar är svag och på motsvarande sätt större under förhållanden med god avkastning. Skyldigheten att avsätta medel till fonder, det vill säga avkastningskravet, bestämmer hur mycket pensionsanstalterna årligen ska gottgöra pensionsfonderna. Dessutom bör det bedömas om den omkostnadsdel som ingår i arbetspensionsförsäkringsavgiften i fortsättningen kan bestämmas bolagsvis och vilka konsekvenser detta har för de kundgottgörelser som ingår i arbetspensionsavgiften.

Syftet med ändringarna är att stärka en hållbar långsiktig finansiering samt att göra arbetspensionsförsäkringsavgiften tydligare och mer transparent.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. I beredningen har utöver social- och hälsovårdsministeriet deltagit Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf, Akava, Finlands näringsliv rf, Arbetspensionsförsäkrarna TELA ry, Finanssiala ry och Pensionsskyddscentralen.

Beredningen har gjorts utifrån tidigare utredningar av Pensionsskyddscentralen och Arbetspensionsförsäkrarna TELA ry och ett förslag av arbetsmarknadens centralorganisationers pensionsförhandlingsgrupp. Tidigare utredningar är bland annat Pensionsskyddscentralens och TELA:s [Utredning av finansutsikterna för arbetspensionerna](#), Jukka Rantas [förhandsutredning om möjligheterna att förbättra avkastningen på placeringarna av arbetspensionsmedlen inom den privata sektorn \(Esiselvitys yksityisen sektorin työeläkevarojen sijoitustuottojen kohentamismahdollisuuksista\)](#) som Pensionsskyddscentralen publicerat samt Reijo Vannes och Jari Sokkas [utredning om arbetspensionskonkurrensen inom ArPL-systemet \(Selvitys työeläkelipailusta TyEL-järjestelmän taloudessa\)](#).

Utlåtande om propositionen har begärts av Finansinspektionen och av Konkurrens- och konsumentverket. Det har inte begärts några andra skriftliga utlåtanden om propositionen, eftersom de centrala aktörerna har deltagit i beredningen av ärendet.

RP 30/2022 rd

Beredningsunderlaget till regeringens proposition finns i den offentliga tjänsten under adressen <https://stm.fi/sv/projekt-och-lagberedning> med identifieringskoden STM084:00/2021.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Allmänt om arbetspensionssystemet

Pensionslagar som gäller arbetstagare inom den privata sektorn är ArPL och lagen om sjömanspensioner (1290/2006; SjöPL). Företagare försäkras enligt lagen om pension för företagare (1272/2006; FöPL) eller lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006; LFöPL). Arbetspensionssystemet baserar sig på intjäningsprincipen, det vill säga pensionen tjänas in på basis av arbetsinkomster. Arbetspensionsförsäkringsavgiften bestäms på basis av samma arbetsinkomster. Ju större inkomster det är fråga om, desto större är arbetspensionen och arbetspensionsförsäkringsavgiften.

Verkställigheten av arbetspensionslagarna för den privata sektorn har decentraliserats på flera privaträttsliga pensionsanstalter. Genom en decentraliserad verkställighet eftersträvas riskspridning samt den nytta som konkurrensen medför, såsom bättre avkastning på placeringar och avancerade tjänster.

Verkställigheten av arbetspensionsskyddet enligt ArPL sköts av de arbetspensionsförsäkringsbolag som avses i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag (354/1997) samt av de pensionskassor och pensionsstiftelser som avses i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor (946/2021) som bedriver lagstadgad pensionsförsäkring. Arbetsgivaren väljer i vilken pensionsanstalt arbetstagarnas pensionsskydd ska ordnas. Arbetspensionsförsäkringsbolagen konkurrerar sinsemellan med effektiv verksamhet, framgångsrik placeringsverksamhet och servicekvaliteten. Pensionsstiftelser och pensionskassor sköter pensionsskyddet endast för de arbetsgivare som hör till dem. Av de försäkrade inom den privata sektorn är 97 procent försäkrade i arbetspensionsförsäkringsbolag och resten är försäkrade i pensionsstiftelser och pensionskassor. De marknadsandelar som mätts med premieinkomster är närapå desamma. Vid utgången av 2020 fanns det 4 arbetspensionsförsäkringsbolag, 10 pensionsstiftelser och 4 pensionskassor som tillhandahåller lagstadgat arbetspensionsskydd. Den marknad som arbetspensionsförsäkringsbolagen har hand om har koncentrerats så att de tre största arbetspensionsförsäkringsbolagens marknadsandel är 96 procent av arbetspensionsförsäkringsbolagens premieinkomster.

Trots den decentraliserade verkställigheten kan pension sökas med en pensionsansökan. I allmänhet betalas hela arbetspensionsskyddet från endast en pensionsanstalt, även om pensionstagarens pensionsskydd under arbetskarriären har ordnats vid flera pensionsanstalter inom den privata eller den offentliga sektorn. Denna princip kallas principen om sista pensionsanstalt. Arbetstagarens rättigheter och pensionsanstaltens skyldigheter gentemot den försäkrade finns inskrivna i ArPL, där det bland annat konstateras att pensionsanstalten ska avgöra pensionsansökan utan dröjsmål efter att den har fått behövliga utredningar.

Arbetspensionerna för arbetstagare inom den privata sektorn finansieras genom en partiell fonderingsprincip. En del av de pensioner som arbetstagare tjänar in och som ska betalas i framtiden fonderas årligen på förhand, och den resterande pensionsdel som senare betalas ut finansieras med de arbetspensionsavgifter som tas ut av den arbetande befolkningen. Det senare finansieringssättet kallas fördelningssystem. I systemet med partiell fondering går således en del av arbetspensionsförsäkringsavgiften till fondering och en del till utbetalning av de pensioner som ska betalas det året. År 2020 fonderades det för kommande pensioner cirka 2,7 miljarder euro, vilket utgör cirka 20 procent av pensionsavgiften. År 2020 uppgick pensionsutgiften inom den privata sektorn till 18,8 miljarder euro, och cirka 27 procent av pensionsavgiften finansierades

med fonderade medel. Företagarnas pensionssystem baserar sig helt och hållet på fördelnings-systemet.

År 2020 finansierade pensionsanstalterna gemensamt cirka 80 procent av pensionsutgifterna enligt ArPL och SjöPL inom den privata sektorns arbetspensionssystem. Detta tillsammans med systemet med partiell fondering, enhetliga försäkringsprodukter och arbetspensionssystemets karaktär av social trygghet begränsar konkurrensen jämfört med annan försäkringsverksamhet inom privata försäkringsbolag. För att säkerställa att den decentraliserade modellen är effektivt organiserad, ska arbetspensionsförsäkringsbolagen ha tillräckliga möjligheter att konkurrera inte bara med den allmänna kvaliteten på tjänsterna utan också delvis med försäkringspriserna.

När Finland anslöt sig till Europeiska gemenskapen skrevs i anslutningsfördraget in att Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/83/EG om livförsäkring inte ska tillämpas på arbetspensionsbolag i Finland. Detta förutsätter att pensionsförsäkringsverksamhet bedrivs vid enheter som är juridiskt sett separata i förhållande till annan försäkringsverksamhet och som har separata bokförings- och förvaltningssystem. Bestämmelserna om pensionsstiftelser och pensionskassor som bedriver verksamhet i enlighet med lagen om pension för arbetstagare och lagen om pension för företagare är nationella.

2.2 Allmänt om arbetspensionsförsäkringsavgiften

För finansieringen av arbetspensionssystemet inom den privata sektorn svarar arbetsgivarna och arbetstagarna enligt 152 § i ArPL och 141 § i SjöPL. Staten deltar i finansieringen av pensionerna enligt SjöPL i enlighet med 152 § i SjöPL.

Arbetstagarna och arbetsgivarna betalar en arbetspensionsförsäkringsavgift som räknas i procent av arbetstagarens lön. År 2022 utgör den genomsnittliga avgiften enligt ArPL sammanlagt 24,85 procent av lönen, varav arbetsgivarens andel är 17,4 procent i genomsnitt. Den andel av avgiften som tas ut av arbetstagaren varierar med arbetstagarens ålder; avgiften för arbetstagare under 53 år och för 63 år fyllda är 7,15 procent och för arbetstagare i åldern 53–62 år 8,65 procent. Den andel av avgiften som tas ut av arbetstagaren bestäms i 153 § i ArPL. Social- och hälsovårdsministeriet fastställer årligen genom förordning procentsatsen för arbetstagarens arbetspensionsförsäkringsavgift.

Arbetsgivarna redovisar på sina arbetstagares vägnar arbetspensionsförsäkringsavgifterna till sina egna pensionsanstalter. Med arbetspensionsförsäkringsavgifterna finansierar pensionsanstalterna de arbetspensioner som de vid tillfället ansvarar för, och förbereder även för att betala kommande pensioner genom att fondera arbetspensionsförsäkringsavgifterna. Pensionsanstalterna måste placera de andelar av arbetspensionsavgifterna som de har fonderat så att medlen placeras på ett inkomstbringande och betryggande sätt.

Arbetspensionsförsäkringsavgiften är inte lika stor för alla arbetsgivare. Om arbetsgivaren har tecknat arbetspensionsförsäkringen i en pensionsstiftelse eller pensionskassa, bestäms försäkringsavgiften på andra grunder och är således av annan storlek än när den har tecknats i ett arbetspensionsförsäkringsbolag.

Arbetspensionsförsäkringsavgifterna för de arbetsgivare som tecknar försäkringen hos ett arbetspensionsförsäkringsbolag varierar också beroende på företagets storlek, risken för arbetsförmåga och storleken på kundgottgörelserna. Om arbetsgivaren har valt att ordna pensionskyddet i ett arbetspensionsförsäkringsbolag, fastställs arbetspensionsförsäkringsavgiften enligt de beräkningsgrunder som nämns i 166 § i ArPL. Arbetspensionsbolagen ansöker om social-

och hälsovårdsministeriets fastställelse för beräkningsgrunderna. Enligt lagen ska arbetspensionsförsäkringsbolagen samarbeta när beräkningsgrunderna utarbetas, och i praktiken fastställs arbetspensionsförsäkringsavgiften huvudsakligen på samma grunder i alla arbetspensionsförsäkringsbolag. Arbetspensionsförsäkringsbolagen ger dock under vissa förutsättningar sina kundföretag kundåterbäring för överskott i sin verksamhet, vilket betyder att arbetsgivarens arbetspensionsförsäkringsavgift är av olika storlek i olika arbetspensionsförsäkringsbolag. Försäkringsavgifterna fastställs på förhand och de ska enligt lag fastställas på ett sätt som tryggar de försäkrade förmånerna. Bland annat till följd av denna soliditetsprincip kan det uppstå ett överskott. Enligt lag ska en skälig andel av överskottet återbetalas till kunderna, det vill säga arbetsgivarna, i form av kundgottgörelser. Storleken på kundgottgörelserna beror på det så kallade omkostnadsöverskottet som inflyter vid verkställigheten av pensionerna och på arbetspensionsbolagets solvens, som påverkas av den avkastning på placeringar som arbetspensionsförsäkringsbolaget får.

2.3 Allmänt om fondering

Pensionsanstalten ansvarar för pensionen endast till den del den är fonderad vid pensionsanstalten i fråga. För den resterande delen ansvarar pensionsanstalterna gemensamt i form av så kallade utjämningspensioner. Fonderingsprinciperna i fråga om pensioner varierar beroende på pensionsformen. Fonderade pensionsdelar ingår i ålders- och invalidpensionerna. När det gäller ålderspensionerna utgör utgiften för utjämningspensionerna cirka 80 procent och när det gäller invalidpensionerna cirka 45 procent av pensionsutgiften. Familjepensionerna, de partiellt förtida ålderspensionerna och arbetslivspensionerna finansieras helt och hållet genom utjämnings-systemet. Pensionerna för företagare och jordbruksföretagare fonderas inte på förhand, utan de finansieras med de försäkringsavgifter som tas ut av företagarna och jordbruksföretagarna samt med statens andel.

För ålderspensionerna enligt ArPL och SjPL fonderar pensionsanstalterna av de förvärvsinkomster som fås av ett belopp som motsvarar en årlig pensionstillväxt på 0,4 procent. Dessutom kompletteras fonderingen av ålderspensionerna genom att årligen höja de fonderade delarna av pensionerna med särskilda höjningskoefficienter. För invalidpensionerna blir en post som beräknats enligt försäkringsmatematiska principer fonderad av pensionsanstalten först vid varje pensions början för betalningen av pensionen fram till åldern för ålderspension.

Skyldigheten att avsätta medel till fonder bestämmer hur pensionsanstalten årligen ska gottgöra sina fonder. Skyldigheten att avsätta medel till fonder inbegriper fondränta, avsättningskoefficient och aktieavkastningskoefficient. Fondräntan beräknas på alla ålders- och invalidpensionsansvar, medan kompletteringarna i fråga om avsättningskoefficienten och den överskjutande delen av det till aktieavkastningen bundna tilläggsförsäkringsansvaret för närvarande gäller ålderspensionsfonderna för personer som fyllt 55 år. Den avkastning som motsvarar avsättningskoefficienten styrs direkt till ökningen av ålderspensionernas fonderade delar, emedan femtedelen av den avkastning som motsvarar aktieavkastningskoefficienten styrs till det aktieavkastningen bundna tilläggsförsäkringsansvaret, från vilket medlen styrs till ålderspensionernas fonderade delar. Det till aktieavkastningen bundna tilläggsförsäkringsansvaret kan vara positivt eller negativt och som högst kan det vara en procent av ansvarsskulden och som lägst -20 procent av ansvarsskulden. Denna del av ansvarsskulden ökas eller minskas beroende på hur pensionsanstalternas faktiska aktieavkastning i genomsnitt utvecklas. Tillgångar som överstiger den övre gränsen överförs till ålderspensionsansvaren på individnivå genom att öka de fonderade pensionsdelarna. Underskridande av den nedre gränsen förhindras genom att upplösa pensionsanstalternas solvenskapital.

Avsättningskoefficienten bestäms för närvarande på basis av pensionsanstaltens genomsnittliga solvens. Aktieavkastningskoefficienten bestäms för sin del på basis av pensionsanstaltens genomsnittliga aktieavkastning. En fast fondränta på 3 procent tillämpas.

2.4 Beräkningsgrunder för försäkringsavgift

I 167 § i ArPL föreskrivs det om enhetlighet i fråga om försäkringsvillkor och beräkningsgrunder. Bestämmelser om principerna för uppgörande av beräkningsgrunder för arbetspensionsförsäkringsavgiften finns i 168 och 169 § i ArPL. Beräkningsgrunderna för försäkringsavgifter ska i första hand uppgöras med tanke på tryggheten av arbetstagarnas och pensionstagarnas förmåner. Utöver denna så kallade soliditetsprincip konstateras det i 169 § att det av beräkningsgrunderna för försäkringsavgifterna ska framgå hur försäkringsavgifterna beräknas och hur avgiften är preciserad i delar som tas ut för olika kostnadslag. Enligt skälighetsprincipen i nämnda paragraf har arbetsgivaren rätt till en andel av det överskott som försäkringsrörelsen eventuellt inbringar. För de beräkningsgrunder som uppgörs för de nedsättningar av försäkringsavgiften eller andra motsvarande förmåner som överskottet föranleder ska det sammanlagda beloppet av överskottet och sättet hur detta uppkommit beaktas i skälig utsträckning.

Arbetspensionsförsäkringsavgiften för arbetsgivare inom den privata sektorn är beroende av arbetsgivarens storlek mätt med den försäkrades lönesumma. Den genomsnittliga arbetspensionsförsäkringsavgiften 2022 utgör 24,85 procent av lönesumman. Arbetspensionsavgiften består av delar som var och en har ett visst ändamål som anges i beräkningsgrunderna. Intäkterna av varje betalningsdel ska således inte användas för något annat ändamål än det som anges i beräkningsgrunderna. Innehållet i arbetspensionsförsäkringsavgiften och avgiftsdelarna fastställs inte i detalj i lagen, utan i de beräkningsgrunder som arbetspensionsförsäkringsbolagen ansökt om fastställelse av social- och hälsovårdsministeriet. Arbetspensionsförsäkringsavgiftens viktigaste delar är ålders-, invalid- och utjämningsdelen. Med avgiftens ålders- och invalidpensionsdelar fonderas de framtida pensionerna. Med avgiftens utjämningsdel finansieras för varje enskilt år den del av pensionerna som inte fonderats.

Skötseln av försäkringar för små arbetsgivare som sysselsätter några få arbetstagare är i förhållande till avgiftsintäkterna från försäkringarna dyrare än för stora företag. För små företag kan kostnaderna för skötseln av försäkringar vara anmärkningsvärt stora jämfört med de totala avgifterna, och därför utjämnas dessa kostnader genom försäkringsavgiftens utjämningsdel för att den avgift som dessa arbetsgivare behöver för skötseln av sina försäkringar inte ska bli högre än den genomsnittliga arbetspensionsförsäkringsavgiften. Antalet invalidpensions- och rehabiliteringsbeslut avviker mellan olika arbetspensionsbolag och således beaktar den omkostnadsavgift som baserar sig på lönesumman inte i tillräcklig grad den kostnadsbelastning som invalidpensions- och rehabiliteringsbeslut medför. Därför har kostnaderna för beslut som gäller ansökningar om invalidpension täckts med det belopp som ingår i invalidpensionsdelen och som ska användas för att täcka kostnaderna för beslut som gäller ersättningsansökningar.

Eftersom största delen av arbetspensionsutgifterna ska finansieras gemensamt, förpliktar lagen i praktiken pensionsanstalterna till ett mycket omfattande samarbete, vilket också fastställs direkt i lagen. Enligt 211 § i ArPL ska pensionsanstalterna samarbeta i frågor som gäller verkställigheten och utvecklandet av arbetspensionslagarna. Enligt 166 § i ArPL ska arbetspensionsförsäkringsbolag ansöka om social- och hälsovårdsministeriets fastställelse för grunderna för beräkning av försäkringsavgifterna. Enligt 167 § i ArPL får social- och hälsovårdsministeriet inte utan särskilda skäl i pensionsförsäkringens beräkningsgrunder fastställa skiljaktigheter som försvårar verkställigheten av lagen eller skötseln av pensionsanstaltens gemensamma angelägenheter. Enligt 172 § i ArPL ska pensionsanstalterna för att uppnå det mål som föreskrivs i 167 § samarbeta i beredningen av beräkningsgrunderna. I regel har arbetspensionsförsäkringsbolagen

gjort enhetliga ansökningar om fastställelse för beräkningsgrunder. Ett undantag från detta har från och med 2018 varit de beräkningsgrunder i anslutning till utdelningen av kundgottgörelser som varje arbetspensionsförsäkringsbolag har ansökt om självständigt. Ministeriet har utöver grunderna för fördelning av kundgottgörelser också fastställt bolagsspecifika beräkningsgrunder för en del arbetspensionsförsäkringsbolag i vissa situationer. I sådana fall har de bolagsspecifika beräkningsgrunderna gällt en viss del av beräkningsgrunderna för försäkringsavgiften eller ansvarsskulden.

2.5 Försäkringsavgiftens omkostnadsdel och kundgottgörelser

Vid dimensioneringen av omkostnadsdelen beaktas vilken del av arbetspensionsförsäkringsavgiften som arbetspensionsförsäkringsbolagen behöver för att täcka driftskostnaderna för sin verksamhet. Kostnaderna består av anskaffning av försäkringar samt skötsel av försäkringsbeståndet och ersättningsverksamheten. Dessa kostnader består dessutom av allmänna förvaltningskostnader. Detta innebär i praktiken bland annat kostnader för informationssystem, administration och löner samt kostnader för försäljning och marknadsföring. Driftskostnaderna för placeringsverksamheten täcks med avkastning från placeringsverksamhet. Arbetspensionsförsäkringsbolagens totala driftskostnader var 2020 cirka 418 miljoner euro, varav cirka 47 miljoner euro utgjordes av anskaffning av försäkringar, 110 miljoner euro av förvaltning av försäkringar, 50 miljoner euro av förvaltning, 92 miljoner euro av ersättningsverksamhet och 90 miljoner euro av placeringsverksamhet.

Skötseln av arbetspensionsskyddet medför vissa driftskostnader oberoende av arbetsgivarens storlek. Arbetspensionsförsäkringsavgiften fastställs i procent av arbetsgivarens lönesumma. Ifall omkostnadsdelen också skulle fastställas som endast en och samma procent av lönesumman, räcker den omkostnadsdel som tas ut hos de minsta arbetsgivarna inte till för att täcka driftskostnaderna för försäkringarna. Därför används i beräkningsgrunden för de minsta försäkringarna (2022 är gränsen en årlig lönesumma på cirka 127 000 euro; gränsen stiger varje år) en relativt sett större andel såsom omkostnadsdel. För att den totala avgiften till följd av detta inte ska bli högre hos de minsta arbetsgivarna än hos de övriga, elimineras effekten hos dessa arbetsgivare genom att minska beloppet av arbetspensionsförsäkringsavgiftens utjämningsdel från deras totala avgift. För dessa arbetsgivare är inverkan på arbetspensionsförsäkringsavgiftens utjämningsdel totalt cirka 50 miljoner euro. Dessutom används av arbetspensionsförsäkringsavgiftens invalidpensionsdel ett belopp på cirka 305 euro per beslut 2022 för att täcka driftskostnaderna för beslut i ersättningsansökningar.

För närvarande strävar man efter att dimensionera omkostnadsdelen så att den också täcker driftskostnaderna för det arbetspensionsförsäkringsbolag där de är som störst. Den genomsnittliga omkostnadsdelen 2022 utgör 0,5 procent av lönesumman. Arbetspensionsförsäkringsbolagens försäkringsbestånd och kostnadsstruktur skiljer sig dock avsevärt från varandra. Därför motsvarar inte alltid arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel och de driftskostnader som ska täckas med den varandra. Omkostnadsdelen uppvisar i regel ett överskott för arbetspensionsförsäkringsbolagen. Om arbetspensionsförsäkringsbolaget uppvisar ett omkostnadsöverskott, kan bolaget dela ut det som kundgottgörelse till kundföretagen. Om den avgift som samlats in för omkostnaderna inte täcker omkostnaderna, täcks underskottet med arbetspensionsförsäkringsbolagets solvenskapital.

Enligt soliditets- och skälighetsprincipen ska beräkningsgrunderna för arbetspensionsförsäkringsbolagets försäkringsavgift och ansvarsskuld göras upp på ett betryggande sätt, och en skälig andel av det överskott som därigenom eventuellt uppstår ska återbetalas till arbetsgivarna i form av sänkningar av försäkringsavgifterna. Dessa arbetsgivarspecifika nedsättningar av försäkringsavgiften kallas kundgottgörelser. Termen kundgottgörelse har använts för att beskriva

att avgiftsnedsättningen beviljas i efterhand på följande års arbetspensionsförsäkringsavgift. Enligt 169 § i ArPL ska beräkningsgrunderna för nedsättningarna av försäkringsavgiften uppgöras så att det sammanlagda beloppet av överskottet och sättet hur detta uppkommit beaktas i skälig utsträckning. Kundgottgörelser kan ges, om arbetspensionsförsäkringsbolagets solvenskapital överskrider solvensgränsen.

Även kundgottgörelsernas maximibelopp bestäms enligt enhetliga beräkningsgrunder som arbetspensionsförsäkringsbolagen har ansökt om och som social- och hälsovårdsministeriet har fastställt. Gottgörelserna bestäms enligt beräkningsgrunderna på basis av arbetspensionsförsäkringsbolagets solvenskapital och överskottet från omkostnadsdelen. Gottgörelsens maximibelopp beräknas så att maximibeloppet är 1,0 procent av solvenskapitalet ökat med överskottet från omkostnadsdelen. Pensionsanstaltens styrelse beslutar om beloppet av gottgörelseöverföringen, vilket kan uppgå till högst maximibeloppet enligt beräkningsgrunderna. Den andel som en enskild arbetsgivare får av gottgörelseöverföringen bestäms bolagsvis enligt de beräkningsgrunder som kan sökas och fastställas. Omkostnadsöverskottet var 2020 ca 128 miljoner euro, vilket utgjorde 36 procent av arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel som tagits ut.

2.6 Nuläge

2.6.1 Försäkringsavgiftens omkostnadsdel

Den omkostnadsdel för försäkringsavgiften som ska täcka bolagens driftskostnader är till sin karaktär en sådan del av arbetspensionsförsäkringsavgiften som lämpar sig för varje arbetspensionsförsäkringsbolags egen kostnadsstruktur och den bolagsspecifika modellen för ansökan om fastställelse för beräkningsgrunderna.

Den nuvarande gemensamma omkostnadsdel av arbetspensionsförsäkringsavgiften och beräkningsgrunden i anslutning till den ger inte nödvändigtvis arbetspensionsförsäkringsbolagen tillräckliga incitament att bedriva kostnadseffektiv verksamhet. Ur ett konkurrensrättsligt perspektiv har det varit svårt att genomföra en gemensam omkostnadsdel och en beräkningsgrund som hänför sig till den så att skillnaderna mellan arbetspensionsförsäkringsbolagens försäkringsbestånd beaktas i tillräcklig utsträckning.

Avgifter som tagits ut via omkostnadsdelen men som inte använts återbetalas till kunderna på ovannämnt sätt. Eftersom återbetalningen sker i efterhand, är modellen inte transparent när försäkringen tecknas. Vid valet av försäkringsbolag kan arbetsgivaren i allmänhet inte bedöma storleken på den slutliga arbetspensionsförsäkringsavgiften, eftersom en del av avgiften återbetalas först senare på ett sätt som man inte exakt känner till på förhand. Kriterierna för insamlande och återbetalning av avgifter är inte heller enhetliga, och därför kan modellen leda till att den slutliga betalningsbördan delvis omfördelas mellan kunderna. De beräkningsgrunder för omkostnadsdelen som är enhetliga tillsammans med de bolagsspecifika fördelningsgrunderna för kundgottgörelserna redan nu leder till variationer i försäkringsavgiften mellan arbetspensionsförsäkringsbolagen, men helheten blir komplicerad.

För närvarande är arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel lika stor för alla arbetspensionsförsäkringsbolag och arbetspensionsförsäkringsbolagen har samarbetat i beredningen av beräkningsgrunden som hänför sig till omkostnadsdelen i enlighet med 172 § i lagen om pension för arbetstagare. I gällande lagstiftning jämte motivering definieras inte närmare de särskilda skäl med stöd av vilka social- och hälsovårdsministeriet kan fastställa skiljaktigheter i beräkningsgrunderna som försvårar skötseln eller verkställigheten av gemensamma angelägenheter enligt 167 § i lagen om pension för arbetstagare.

2.6.2 Skyldighet att avsätta medel till fonder

I finansieringen av arbetspensionssystemet betonas mängden fonderade medel och avkastningen på placeringarna under de kommande årtiondena. Inom den privata sektorn har arbetspensionsförsäkringsavgiften redan flera år varit lägre än arbetspensionsutgifterna. Skillnaden täcks planerligt med pensionsfonderna och intäkterna från dem.

Pensionsanstalterna placerar pensionsmedlen i enlighet med lagstiftningen på ett inkomstbringande och betryggande sätt. Pensionsanstaltens solvens inverkar på kapaciteten att ta på sig placeringsrisk. Detta leder till att pensionsanstalterna ökar placeringsrisken när kurserna stiger och minskar den när kurserna sjunker. En minskning av risken kan innebära att investeringstillgångar realiserar i ett ofördelaktigt marknadsläge, och i ett dåligt läge på placeringsmarknaden kan detta leda till att en lägre risknivå inte ger bästa möjliga avkastning när situationen på investeringsmarknaden förbättras.

Finansinspektionen följer utvecklingen på finansmarknaden och bedömer hur utvecklingen påverkar pensionsanstaltens solvens. Om pensionsanstaltens genomsnittliga solvens har sjunkit betydligt eller hotar sjunka snabbt och betydligt på grund av exceptionella omständigheter på finansmarknaden, ska Finansinspektionen utan dröjsmål göra en anmälan om detta till social- och hälsovårdsministeriet i enlighet med 28 § i lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar. Utifrån denna anmälan bedömer social- och hälsovårdsministeriet eventuella lagstiftningsändringar eller andra åtgärder. I praktiken är det därigenom möjligt att även vidta omfattande korrigerande åtgärder. Syftet med åtgärderna har varit att förhindra realisering av investeringstillgångar i ett ofördelaktigt marknadsläge och på så sätt trygga placeringsavkastningens potential på lång sikt.

Till exempel under coronapandemin våren 2020 underrättade Finansinspektionen social- och hälsovårdsministeriet om ovannämnda exceptionella omständigheter. Med anledning av detta utfärdade statsrådet en förordning enligt vilken Finansinspektionen för viss tid bemyndigades att förlänga tidsfristen för genomförandet av planen för återställande av en sund finansiering för arbetspensionsförsäkrarna så att den löper ut senast tre år efter det att förordningen utfärdades. Syftet med förordningen var att under exceptionella omständigheter möjliggöra en god avkastningspotential på lång sikt i fråga om pensionsmedel. Dessutom ansökte arbetspensionsförsäkringsbolagen om ett nollbelopp som värde på avsättningskoefficienten genom ett separat beslut och social- och hälsovårdsministeriet fastställde ansökan om fastställelse av beräkningsgrunderna för att underlätta pensionsanstaltens solvenssituation.

För en svag solvenssituation är det också möjligt att utveckla en teknik som i viss mån förbättrar pensionsanstaltens solvens genom att tillföra mera flexibilitet i skyldigheten att avsätta medel till fonder. Flexibiliteten kan förverkligas så att det inte särskilt krävs några bedömningar och beslut utan så att flexibiliteten kan utnyttjas automatiskt i mycket exceptionella lägen på placeringsmarknaden. Aktieavkastningskoefficienten och det till aktieavkastningen bundna tilläggsförsäkringsansvaret medför redan nu flexibilitet i skyldigheten att avsätta medel till fonder i fråga om aktieavkastning, men tekniken skulle kunna utvecklas. Flexibiliteten kan möjliggöra en högre genomsnittlig solvensnivå och således eftersträva god avkastning på placeringar på lång sikt. Solvensnivån är beloppet av pensionsanstaltens placeringstillgångar i förhållande till ansvarsskulden. Solvensnivån har varierat från år till år, och för ArPL- och SjPL-pensionsanstalterna har solvensnivån i genomsnitt varierat mellan 116 procent och 131 procent åren 2007–2020.

Skyldigheten att avsätta medel till fonder, det vill säga avkastningskravet, är enligt gällande bestämmelser i regel minst 3 procent av ansvarsskulden. Den nuvarande avkastningsnivån för

obligationer och obligationernas vikt i placeringsallokeringarna ger skäl att anta att den kommande avkastningen ligger nära denna nivå. I Pensionsskyddscentralens långsiktiga beräkningar är den antagna nominella årliga avkastningen på det investerade kapitalet under de närmaste årtiondena 4,2–5,3 procent för hela ArPL-systemets investeringsportfölj.

Den genomsnittliga nominella avkastningen på placeringsmedel för arbetspensionsförsäkrare inom den privata sektorn var 6,2 procent åren 2012–2020. Det genomsnittliga avkastningskravet på ansvarsskulden har under åren 2012–2020 nominellt varit cirka 5,4 procent. Under den tidsperioden har räntenivåerna småningom sjunkit avsevärt. Avkastningsvariationen har varit stor och under vissa år har avkastningen också varit negativ. Det är svårt att förutspå den kommande utvecklingen.

3 Målsättningar

Precisering av principerna för beräkning av arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel

Syftet med propositionen är att i lagen om pension för arbetstagare precisera de principer enligt vilka social- och hälsovårdsministeriet på ansökan av arbetspensionsförsäkringsbolag får fastställa skillnader mellan arbetspensionsförsäkringsbolag i fråga om beräkningsgrunderna för arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel. Beräkningsgrunderna för omkostnadsdelen kommer således i fortsättningen att vara bolagsspecifika. Skillnaderna i arbetspensionsförsäkringsbolagens omkostnadsdel kan bidra till effektivare förvaltning av arbetspensionssystemet genom att konkurrensen mellan arbetspensionsförsäkringsbolagen främjas. Ett mål är också att ändringen leder till att arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel och särskilt kundgottgörelserna blir tydligare och mer transparenta.

Flexibilitet i ålderspensionsansvaren i ett exceptionellt läge på placeringsmarknaden

För att förbättra pensionsanstalternas risktäckningskapacitet då läget på placeringsmarknaden är exceptionellt svagt föreslås det att lagen om pension för arbetstagare ändras så att det utöver komplettering av ålderspensionsansvaren möjliggörs flexibilitet nedåt i ålderspensionsansvaren då läget på placeringsmarknaden är exceptionellt och pensionsanstalternas genomsnittliga solvens har försämrats avsevärt. Målet är att möjliggöra långsiktig placeringsverksamhet och eftersträva god avkastning på placeringar också när läget på placeringsmarknaden är exceptionellt svagt. Detta stöder en hållbar och långsiktig finansiering av arbetspensionssystemet.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Precisering av principerna för beräkning av arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel

Syftet med propositionen är att i lagen om pension för arbetstagare precisera de principer enligt vilka social- och hälsovårdsministeriet på ansökan av arbetspensionsförsäkringsbolag kan fastställa skillnader mellan arbetspensionsförsäkringsbolag i fråga om beräkningsgrunderna för arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel. Skillnaderna i arbetspensionsförsäkringsbolagens omkostnadsandel kan effektivisera arbetspensionsförsäkringsbolagens verksamhet och göra arbetspensionsförsäkringsavgiften tydligare och mer transparent. Det föreslås också att det till lagen fogas allmänna bestämmelser om de principer som ska iakttas vid uppgörande och fastställande av beräkningsgrunder. Enligt förslaget ska grunderna för beräkning av försäkringsavgiften tillämpas enhetligt på alla arbetsgivare. Även i fortsättningen ska social- och hälsovårdsministeriet endast av särskilda skäl i beräkningsgrunderna få fastställa skiljaktigheter som

försvarar verkställigheten av denna lag eller skötseln av pensionsanstaltens gemensamma angelägenheter.

Den bolagsspecifika beräkningsgrunden för omkostnadsdelen kommer att möjliggöra en något större och mer transparent konkurrens mellan arbetspensionsförsäkringsbolagen. Transparensen förbättras också i och med att omkostnadsöverskottet i praktiken försvinner till följd av ändringen och återbetalningen av detta överskott i form av kundgottgörelser upphör. Dessutom dimensioneras kundföretagets försäkringsavgift redan på förhand så att den så väl som möjligt motsvarar de faktiska omkostnaderna. Ändringen gäller inte sådana driftskostnader för placeringsverksamhet som ska täckas på samma sätt som för närvarande med avkastningen från placeringsverksamheten. I fortsättningen ska kundgottgörelserna fastställas endast på basis av solvenskapitalet.

På grund av att arbetspensionsförsäkringen är lagstadgad och bolagen har ett solidariskt ansvar är det dock inte motiverat att ge arbetspensionsförsäkringsbolagen helt fri prövningsrätt i fråga om fastställandet av den bolagsspecifika omkostnadsdelen. Även beräkningsgrunderna för den bolagsspecifika omkostnadsdelen ska uppgöras i enlighet med den soliditetsprincip som avses i 168 § i ArPL så att de i första hand uppgörs med beaktande av arbetstagarnas och pensionstagarnas intressen. I praktiken innebär detta att omkostnadsdelen ska räcka till för kostnaderna för skötseln av arbetstagarnas pensionsskydd och pensionstagarnas tjänster.

Betydelsen av principen om att driftskostnaderna och avgiften ska motsvara varandra framhävs i den bolagsspecifika omkostnadsdelen, och därför ska det i lagen uttryckligen föreskrivas att intäkterna av omkostnadsdelen och kostnaderna för den ska motsvara varandra med beaktande av soliditetsprincipen i 168 § i ArPL. Arbetspensionsförsäkringsbolagen ska således täcka alla driftskostnader med omkostnadsdelen och driftskostnaderna får i regel inte täckas med intäkter av andra delar av arbetspensionsförsäkringsavgiften. Intäkter av övriga delar får användas endast av särskilda skäl. Sådana särskilda skäl är för närvarande till exempel att täcka kostnaderna för förvaltning, skötsel och ersättningsverksamhet i fråga om små försäkringar med en utjämningsdel av arbetspensionsförsäkringsavgiften, att täcka kostnaderna för avgöranden som gäller ansökningar om invalidpension och kostnaderna för hantering av risken för arbetsoförmåga med en invalidpensionsdel av arbetspensionsförsäkringsavgiften samt lagstadgade avgifter som har en egen del av avgiften.

Dessutom ska beräkningsgrunderna för omkostnadsdelen uppgöras så att den avgift som tas ut hos arbetsgivaren står i rimlig proportion till de driftskostnader som arbetsgivarens försäkringar medför. Huvudregeln är att varje arbetsgivares omkostnadsavgift ska motsvara driftskostnaderna. Arbetspensionsbolaget kan emellertid betrakta till exempel arbetsgivare av samma storlek som en grupp och jämna ut omkostnadsavgiften inom denna grupp.

Den föreslagna ändringen gäller endast beräkningsgrunderna enligt vilka arbetspensionsförsäkringsbolagens försäkringsavgift bestäms. Pensionskassans försäkringsavgift ska fortfarande på ansökan bestämmas i de beräkningsgrunder som social- och hälsovårdsministeriet fastställer. Det föreslås att storleken på pensionsstiftelsernas försäkringsavgift fortfarande bestäms så som föreskrivs i lagen att den tillsammans med pensionsstiftelsens avkastning ska täcka pensionsutgiften.

Flexibilitet i ålderspensionsansvaren i ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden

För att förbättra pensionsanstaltens risktäckningskapacitet i ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden föreslås det att lagen om pension för arbetstagare ändras så att det skapas flexibilitet i ålderspensionsansvaren i ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden, där

pensionsanstalternas solvens har försämrats avsevärt. Målet är att möjliggöra långsiktig placeringsverksamhet och eftersträva god avkastning på placeringar också i ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden. Detta stöder en hållbar och långsiktig finansiering av arbetspensionssystemet.

Det är ändamålsenligt att ändra skyldigheten att avsätta medel till fonder så att den bättre lämpar sig för investeringsklimatet. Genom att göra skyldigheten att avsätta medel till fonder flexiblere i fråga om avsättningskoefficienten kan både risktäckningskapaciteten och risktagningsförmågan förbättras. Det föreslås att sättet att fastställa avsättningskoefficienten ändras så att den under förhållanden med exceptionellt svag avkastning också kan få negativa värden och på så vis skapa flexibilitet i fonderingen. Detta innebär en principiell ändring i fråga om fonderingen av ålderspensionerna, och därför ska närmare bestämmelser än för närvarande utfärdas om principerna för beräkning av avsättningskoefficienten.

Väsentligt med ändringen är att pensionsanstalternas solvens under förhållanden då avkastningen är svag inte ska försämrats lika mycket som om man tillämpar nuvarande teknik. Detta förbättrar pensionsanstalternas risktäckningskapacitet och gör det möjligt att bibehålla placeringarnas risknivå över situationer när det är svagt läge på placeringsmarknaden. Detta gör det möjligt att eftersträva god avkastning på placeringar genom långsiktig placeringsverksamhet, även när det är exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden. Ändringen gör det också möjligt att indirekt öka risktagningsförmågan i den goda solvenssituation som för närvarande råder. I nuläget kan risktagningsförmågan öka, eftersom solvenskraven lättas upp när marknadsläget försämrats och solvensgränsen uppnås vid en senare tidpunkt. I praktiken innebär detta att pensionsanstalterna till följd av ändringen kan klara av samma stress på en högre risknivå än vad de klarar av på en lägre risknivå med gällande bestämmelser.

Den föreslagna ändringen ökar inte arbetspensionsmedlen när det är svagt marknadsläge, men på lång sikt syftar ändringen till att öka placeringsavkastningen och arbetspensionsmedlens belopp och på så vis trygga finansieringen på lång sikt.

När det är exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden försämrats pensionsanstalternas solvens kraftigt. I en sådan situation, där pensionsanstalternas genomsnittliga solvens har sjunkit kraftigt, kan avsättningskoefficienten till skillnad från nuläget också få negativa värden. Ett negativt värde på avsättningskoefficienten ökar inte den fonderade delen av ålderspensionen utan minskar den. Huvudregeln är emellertid fortfarande att man genom avsättningskoefficienten ökar fonderingen och att man endast kan avvika från detta i en solvenssituation som är avsevärt försämrad. I fortsättningen ska beräkningsgrunderna inkludera en formel som fastställer värdet på avsättningskoefficienten.

Enligt förslaget ska intervallet för justeringen av avsättningskoefficienten ändras så att det är möjligt att ändra avsättningskoefficienten också oftare än en gång per kvartal. Denna möjlighet kan medföra flexibilitet i ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden, där pensionsanstalternas solvenssituation förändras snabbt.

Avsikten är inte att ändra den tillämpningspraxis i fråga om exceptionella förhållanden som kom till i enlighet med 28 § i lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar, utan avsikten är att vid sidan av denna praxis genom flexibilitet i skyldigheten att avsätta medel till fonder införa en automatisk mekanism för exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden. En automatisk mekanism kan bidra till att undvika att pensionsanstalternas placeringar realiserar ofördelaktigt när det är svagt marknadsläge och sålunda hjälpa upp situationen så snabbt som möjligt jämfört med de metoder som enligt gällande lagstiftning ska bedömas och tas i bruk separat.

Övriga ändringar

I propositionen föreslås också vissa justeringar av teknisk natur i lagen om pension för arbetstagare samt i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor (946/2021). Justeringarna ska motsvara terminologin i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor, där uttrycket pensionsstiftelsens pensionsansvar ersattes med uttrycket pensionsstiftelsens ansvarsskuld. En justering av terminologin föreslås i 166 och 201 § i lagen om pension för arbetstagare samt i 6 kap. 3 § i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Precisering av principerna för beräkningsgrunderna för arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel

Skillnaderna i arbetspensionsförsäkringsbolagens omkostnadsdel av arbetspensionsförsäkringsavgiften innebär att storleken på försäkringsavgifterna i fortsättningen kan variera i större utsträckning än för närvarande mellan olika arbetspensionsförsäkringsbolag. Skillnaderna är emellertid små, eftersom driftskostnadernas andel av hela arbetspensionsförsäkringsavgiften är liten. De beräkningsgrunder för omkostnadsdelen som redan nu är enhetliga tillsammans med de bolagsspecifika grunderna för fördelning av kundgottgörelserna leder till att försäkringsavgiften varierar mellan olika arbetspensionsförsäkringsbolag. Av ändringen följer att arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel bättre motsvarar driftskostnaderna, varvid omkostnadsdelen minskar. När ändringen träder i kraft kan arbetspensionsförsäkringsavgiftens genomsnittliga omkostnadsdel enligt uppskattning minska med cirka 0,1 procentenheter jämfört med nuläget, men det kommer att finnas variationer mellan arbetspensionsförsäkringsbolagen. I och med att det i praktiken inte längre finns något omkostnadsöverskott, minskar arbetspensionsförsäkringsbolagens kundgottgörelser, i genomsnitt åtminstone i samma utsträckning som omkostnadsdelen minskar. Ändringen påverkar inte genast storleken på den genomsnittliga arbetspensionsförsäkringsavgiften eller minskningen av driftskostnaderna som en följd av att verksamheten effektiviseras. Ändringen gör arbetspensionsavgiften mer transparent och tydligare, eftersom en eventuell effektivisering av verksamheten på längre sikt syns bolagsvis i arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel. Transparensen och tydligheten stöds också i och med att utdelning av kundgottgörelser i fortsättningen endast baserar sig på arbetspensionsförsäkringsbolagets solvens.

Arbetspensionsförsäkringsbolagens driftskostnader som ska täckas med arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel och som i fortsättningen kan täckas med hjälp av en egen beräkningsgrund för varje arbetspensionsförsäkringsbolag uppgår till uppskattningsvis 200 miljoner euro, vilket är cirka 1,4 procent av arbetspensionsförsäkringsbolagens premieinkomst samma år. Arbetspensionsbolagens totala driftskostnader som täcks med arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel har minskat sedan 2013 både i euro och i förhållande till den försäkrade lönesumman. Dessa driftskostnader har minskat med drygt 50 miljoner euro, det vill säga med cirka 0,1 procentenheter i förhållande till lönesumman. Det är svårt att på förhand exakt bedöma hur ändringen kommer att påverka arbetspensionsförsäkringsbolagens driftskostnader och därigenom försäkringsavgiften. Detta beror bland annat på hur effektivt arbetspensionsförsäkringsbolagen för närvarande fungerar och hur de lyckas effektivisera sin verksamhet. De skillnader som hänför sig till driftskostnaderna mellan arbetspensionsförsäkringsbolagen blir till följd av den föreslagna ändringen mer transparenta för försäkringstagarna. Arbetspensionsförsäkringsbolagen kan således få större incitament än för närvarande att granska effektiviteten i sin egen

verksamhet och försöka förbättra den. På lång sikt är det sannolikt att det bolagsspecifika fastställandet av omkostnadsdelen ökar arbetspensionsförsäkringsbolagens effektivitet och i viss mån minskar driftskostnadernas relativa andel av de totala arbetspensionsutgifterna. Om de senaste årens trend i fråga om utvecklingen av driftskostnaderna fortsätter eller rentav accentueras i det bolagsspecifika fastställandet av omkostnadsdelen, kan konsekvenserna på årsnivå variera mellan några miljoner euro och cirka tio miljoner euro.

Flexibilitet i ålderspensionsansvaren i ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden

I ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden, där pensionsanstaltens genomsnittliga solvens har försämrats avsevärt, kan avsättningskoefficienten få negativa värden vilket kan öka flexibiliteten i fonderingen så att pensionsanstaltens solvens inte försämras lika mycket jämfört med om nuvarande teknik tillämpas. Förslaget kommer att förbättra pensionsanstaltens risktäckningskapacitet och dessutom möjliggöra långsiktig placeringsverksamhet och eftersträva god avkastning på placeringar också i ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden. En avsevärd försämring av solvensen innebär enligt förslaget att pensionsanstaltens genomsnittliga solvensnivå sjunker under 120 procent. Efter 2007 har en sådan situation inträffat endast ett år under finanskrisen.

Å ena sidan ökar ålderspensionsfonderna med försäkringsavgifterna och avkastningen från pensionsmedlen, å andra sidan minskar de då pensionsutgifterna ska täckas. Den andel som överförs från avkastningen bestäms enligt den mekanism enligt vilken fondräntan, avsättningskoefficienten och aktieavkastningskoefficienten fastställs. Ändringen innebär att det i en exceptionellt svag solvenssituation utförs mindre ökning av ålderspensionsfonderna än för närvarande eller att man i extrema situationer till och med kan minska ålderspensionsfonderna. Eftersom ålderspensionsfonderna årligen också höjs med fondränta och med inflödet av det till aktieavkastningen bundna tillförsäkringsansvaret, medför avsättningskoefficienten tillsammans med andra faktorer emellertid i regel en positiv ökning i ålderspensionsfonderna.

Även om det är fråga om en principiell ändring i den nuvarande fonderingen av ålderspensionerna, stöds även i fortsättningen i första hand finansieringen av ålderspensionerna med en avsättningskoefficient, och endast i ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden kan man avvika från detta och stödja pensionsanstaltens långsiktiga placeringsverksamhet genom att göra ökningen av ålderspensionsfonderna flexibla. En eventuell minskning av ålderspensionsfonderna är tillfällig, eftersom pensionsanstaltens solvens ska stärkas i en exceptionell situation och på längre sikt leder detta sannolikt till god avkastning på placeringar och därmed till större ålderspensionsfonder.

Den föreslagna ändringen ändrar således i regel inte den som bär placeringsrisken i arbetspensionssystemet. För närvarande bär de pensionsanstalter som verkställer det lagstadgade arbetspensionsskyddet inom den privata sektorn den primära risken i fråga om fonderade pensioner. Till övriga delar bärs risken av de som i framtiden kommer att betala pensionsavgifterna. I fråga om enskilda pensionsanstalter stöder den föreslagna ändringen solvensen endast när det är svagt marknadsläge, när pensionsanstaltens genomsnittliga solvens har försämrats avsevärt. Sålunda ska de enskilda pensionsanstalterna även i fortsättningen självständigt sörja för hanteringen av placeringsriskerna. Till exempel ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden som gäller alla pensionsanstalter skulle emellertid medföra att den föreslagna flexibilitetsmekanismen tas i bruk och tillfälligt överför placeringsrisken från pensionsanstalterna på dem som i framtiden kommer att betala arbetspensionsavgifterna, vilket man eftersträvar med de solvenslättnader som bereddes under coronavåren 2020. Situationen är emellertid tillfällig, eftersom pensionsanstaltens solvens ska stärkas i exceptionella lägen och på längre sikt leder detta sannolikt till bättre investeringsavkastning och därmed till större ålderspensionsfonder.

Om det exceptionellt svaga läget på placeringsmarknaden fortsätter länge eller upprepas ofta, bör man vid ansökan och fastställande av beräkningsgrunderna bedöma om lagens krav på att finansieringen av ålderspensionerna ska stödjas i fråga om avsättningskoefficienten uppfylls i enlighet med det nuvarande beräkningsförfarandet. I en sådan situation är arbetspensionsförsäkringsavgiften också utsatt för ett tryck på att höja avgiften, varvid hållbarheten i den långsiktiga finansieringen av arbetspensionssystemet måste ses över på nytt.

Avsikten med ändringen är inte att ändra den tillämpningspraxis för exceptionella förhållanden som grundar sig på 28 § i lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar. Avsikten är däremot att vid sidan av denna praxis skapa en automatisk mekanism genom att införa flexibilitet i skyldigheten att avsätta medel till fonder vid ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden, i syfte att pensionsanstalterna ska klara sig över sådana lägen och upprätthålla placeringsrisknivån så bra som möjligt.

Konsekvenserna av den föreslagna ändringen har bedömts med såväl Finansinspektionens som med Pensionsskyddscentralens kalkyler. I Finansinspektionens kalkyler bedöms ändringens konsekvenser för beräkningen av solvensgränsen. Pensionsskyddscentralens kalkyler baserar sig på en stokastisk långsiktig kalkylmodell, utifrån vilken man kan bedöma ändringens mer omfattande konsekvenser för finansieringen av arbetspensionssystemet. De standardvärden som används i båda bedömningarna har stor betydelse. Den föreslagna ändringen möjliggör också flera olika genomförandalternativ för pensionsanstalternas beräkningsgrunder. Därför är det svårt att på förhand exakt bedöma den föreslagna ändringen. De konsekvensbedömningar som presenteras här baserar sig på vissa antaganden och ett exempel på ett genomförandalternativ. Om standardvärdena eller genomförandalternativet är ett annat, förändras också konsekvensbedömningarna.

Gemensamt för kalkylerna är att den föreslagna ändringen kommer att förbättra pensionsanstalternas risktäckningskapacitet och minska sannolikheten för att deras solvenssituation försvagas. Till följd av detta kan pensionsanstalterna höja risknivån eller upprätthålla en högre risknivå för sina placeringar, vilket förväntas innebära bättre avkastning på placeringar på lång sikt. Ändringen gör det också möjligt att indirekt öka risktagningen i den nuvarande goda solvenssituationen. I nuläget kan risktagningsförmågan öka, eftersom solvenskraven lättas upp jämfört med de nuvarande när marknadsläget försämras och solvensgränsen uppnås vid en senare tidpunkt. I praktiken innebär detta att pensionsanstalten till följd av ändringen kan klara av samma stress på en högre risknivå än vad den klarar av på en lägre risknivå med gällande bestämmelser. Bättre avkastning gör det möjligt att i kalkylerna minska trycket att höja arbetspensionsförsäkringsavgiften.

Enligt Finansinspektionens bedömningar kommer den föreslagna ändringen på längre sikt att förbättra pensionsanstalternas risktäckningskapacitet och göra det möjligt att ta större placeringsrisker. Om till exempel avsättningskoefficienten fastställs i pensionsanstalternas beräkningsgrunder så att avsättningskoefficienten är positiv om solvensen är högre än 121,8 procent, avsättningskoefficienten är noll om solvensen är 119,8–121,8 procent och avsättningskoefficienten är negativ om solvensen är lägre än 119,8 procent, det vill säga något avvikande jämfört med nuläget, så är solvensgränsen, det vill säga kapitalkravet något lägre, enligt den solvensnivå som var den 30 juni 2021. När pensionsanstalternas genomsnittliga solvensnivå är under 141 procent, medför modellen enligt exemplet en lägre solvensgräns jämfört med nuläget.

Enligt modellen i exemplet och då utgångsnivån för solvensen antas vara den solvensnivå som gällde den 30 juni 2021, kommer pensionsanstalternas genomsnittliga solvenssituation att sjunka under ett, det vill säga solvenskapitalet sjunker under solvensgränsen då den chock som drabbar aktiemarknaden är 54 procent, medan samma sak inträffar med den nuvarande modellen

redan då den chock som drabbar aktiemarknaden är 45 procent. Den chock som använts i konsekvensbedömningen gällde också placeringar och fastigheter med kreditrisk. Enligt bedömningen leder den föreslagna ändringen till en bättre risktäckningskapacitet för pensionsanstalterna.

Med modellen enligt exemplet kan pensionsanstalterna höja sin nuvarande aktieriskenivå med cirka 4 procentenheter så att solvenskapitalet hålls ovanför solvensgränsen vid en marknadschock. Således förbättrar den föreslagna ändringen också pensionsanstalternas risktagningens förmåga och därigenom möjligheterna att eftersträva god avkastning på placeringar.

Pensionsskyddscentralen har bedömt konsekvenserna av de föreslagna ändringarna med en långsiktig stokastisk beräkningsmodell och med motsvarande exempelmodell som beskrivs ovan. Antagandena i Pensionsskyddscentralens stokastiska kalkyler baserar sig på antaganden i en långsiktig beräkningsmodell som publiceras med några års mellanrum samt på rapporter som gäller stokastiska kalkyler som publicerades 2018 och 2020. Där är den reella avkastningen från pensionsmedlen 2,5 procent under de första åren av kalkylen och 3,5 procent under de sista åren av kalkylen. I scenarierna för kalkylerna är det inte ovanligt att avkastningen också kan bli negativ. Dessutom antas det i kalkylerna att pensionsanstalterna strävar efter att normalisera sin solvenssituation till 1,7.

Enligt Pensionsskyddscentralens kalkyler kommer den föreslagna ändringen sannolikt att öka pensionsanstalternas avkastning på placeringar. Avkastningen på placeringarna kan på lång sikt öka med rentav mer än en halv procentenhet. Detta ökar pensionsmedlens belopp, stärker pensionsanstalternas solvens och minskar trycket att höja arbetspensionsförsäkringsavgiften på lång sikt. I kalkylen med de gällande bestämmelserna kan höjningstrycket skönjas från och med 2050-talet.

För att risktäckningskapaciteten ska kunna stärkas på lång sikt förutsätts att pensionsanstalterna lyckas med risktagning när det gäller placeringar och att de därigenom får bättre avkastning vilket eftersträvas genom ändringen. Vid permanent svaga avkastningsscenarier skulle ändringen höja nivån på arbetspensionsförsäkringsavgifterna och minska pensionsmedlens belopp. Sannolikheten för ett sådant scenario är liten, eftersom svaga marknadslägen har varit tillfälliga utgående från historiskt material.

Enligt Pensionsskyddscentralens kalkyler med utgångspunkt i de antaganden som beskrivs ovan, kommer beloppet av de kundgottgörelser som delas ut av solvenskapitalet rentav att fördubblas på lång sikt, om det inte görs några ändringar i sättet att fastställa gottgörelserna. På kort sikt är förändringen liten.

Pensionsanstalternas solvens ökar enligt kalkylen för ändringen. Också på systemnivå kommer solvenssituationen att förbättras.

Avsättningskoefficientens värde beräknas på basis av pensionsanstalternas genomsnittliga solvens, så dess inverkan beaktar inte solvenskillnaderna mellan pensionsanstalterna. En enskild pensionsanstalt kan därför råka i svårigheter, även om solvensen i genomsnitt är i skick. Följande spiral kan uppstå: En enskild pensionsanstalts avkastning på placeringar blir mindre än genomsnittet, pensionsanstaltens solvens sjunker vilket minskar placeringsrisken, pensionsanstaltens avkastning släpar fortsättningsvis efter den genomsnittliga avkastningen och solvensen försämras ytterligare och den enskilda pensionsanstalten drabbas av solvenssvårigheter.

Om avsättningskoefficienten är negativ ökar pensionsanstalternas solvensskillnader och därmed den ovan beskrivna avvikelserisken för pensionsanstalten. Även i detta fall minskar emellertid

pensionsanstaltens risk att över huvud taget drabbas av solvenssvårigheter. Med den modell som presenteras i exemplet ser pensionsanstaltens avvikelserisk enligt kalkylerna inte ut att öka.

Enligt kalkylen med den gällande bestämmelsen blir skyldigheten att avsätta medel till fonder negativ i 12 procent av scenarierna. I kalkylen för ändringen utgör de negativa överföringsskyldigheterna 14 procent.

Pensionsskyddscentralen gjorde kalkyler också utifrån alternativa antaganden. I dessa är konsekvenserna av ändringen likartade, men antingen lindrigare eller kraftigare.

Avsättningskoefficientens värde kan enligt propositionen i fortsättningen bestämmas med tätare intervall. På så vis skulle avsättningskoefficientens styrande effekt bättre beakta kraftiga vändningar på placeringsmarknaden och stödja pensionsanstalternas långsiktiga placeringsverksamhet. Det har inte varit möjligt att bedöma de kalkylerade konsekvenserna av tätare intervall med Pensionsskyddscentralens nuvarande beräkningsmodell.

4.2.2 Konsekvenser för pensionsanstalterna

Den föreslagna ändringen av arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel så att den blir bolagsspecifik kan i viss mån öka konkurrensen mellan arbetspensionsbolagen. En ökad konkurrens kan påverka arbetspensionsförsäkringsbolagens ställning på marknaden och därmed försämra eller förbättra enskilda arbetspensionsförsäkringsbolags konkurrenssituation. Eftersom de kostnader som behövs för skötseln av små försäkringar även i fortsättningen skulle kunna jämnas ut genom försäkringsavgiftens utjämningsdel och kostnaderna för avgöranden som gäller invalidpensioner och rehabilitering skulle kunna täckas med arbetspensionsförsäkringsavgiftens invalidpensionsdel, kommer dessa eventuella element i viss mån även framöver att jämnas ut skillnaderna mellan arbetspensionsförsäkringsbolagen i fråga om strukturerna för arbetspensionsförsäkringsbolagens försäkringsbestånd.

Ändringen av arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel så att den blir bolagsspecifik kommer inte att ändra på sättet att fastställa arbetspensionsförsäkringsavgiften. Beloppet av den genomsnittliga arbetspensionsförsäkringsavgiften ändras inte nödvändigtvis genast till följd av ändringen, men arbetspensionsförsäkringsbolagen behöver informera om ändringen så att arbetsgivarna i fortsättningen vet vad beloppet av arbetspensionsförsäkringsavgiften består av. Detta medför i viss mån extra arbete för arbetspensionsförsäkringsbolagen.

Flexibiliteten i ålderspensionsansvaren till följd av ändringen av avsättningskoefficienten påverkar pensionsanstalternas solvens och placeringsverksamhet i synnerhet om läget på placeringsmarknaden är exceptionellt svagt. Den föreslagna ändringen stärker solvensen och gör det möjligt att ta större placeringsrisker och sålunda eftersträva bättre avkastning på placeringarna. I fråga om enskilda pensionsanstalter stöder ändringen solvensen endast när det är svagt marknadsläge, när arbetspensionssystemets genomsnittliga solvens har försämrats avsevärt. De enskilda pensionsanstalterna ska således även i fortsättningen självständigt sörja för hanteringen av placeringsriskerna.

Ändringen gör det också möjligt att indirekt öka pensionsanstalternas risktagning i en god solvenssituation. I nuläget kan risktagningsförmågan öka, eftersom solvenskraven lättas upp jämfört med de nuvarande när marknadsläget försämras och solvensgränsen uppnås vid en senare tidpunkt. I praktiken innebär detta att pensionsanstalten till följd av ändringen kan klara av samma stress på en högre risknivå än vad den klarar av på en lägre risknivå med gällande bestämmelser.

Om intervallet för beräkningen av avsättningskoefficienten eventuellt blir tätare leder det också till att de uppgifter som pensionsanstalterna ska meddela Pensionskyddscentralen ska lämnas med tätare intervall och medför därmed i viss mån extra arbete.

Ändringen av avsättningskoefficienten medför inga betydande ändringar i informationssystemen. Ändringen av arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel så att den blir bolagsspecifik förutsätter ändringar åtminstone i arbetspensionsförsäkringsbolagens egna informationssystem för beräkning av arbetspensionsförsäkringsavgiften och i mindre utsträckning också i arbetspensionsbranschens gemensamma system såsom Arek. Ändringarna i informationssystemen orsakar arbetspensionsförsäkringsbolagen en del extra arbete och kostnader för informationssystemen.

4.2.3 Konsekvenser för arbetsgivare och arbetstagare

Den föreslagna ändringen av arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel så att den blir bolagsspecifik ändrar inte på beloppet av den genomsnittliga arbetspensionsförsäkringsavgiften vid tidpunkten för ändringen, men beloppet av en enskild arbetsgivares arbetspensionsförsäkringsavgift kan ändras. På detta inverkar emellertid innehållet i beräkningsgrunderna för arbetspensionsförsäkringsbolagens omkostnadsdel, vilket preciseras först när de föreslagna ändringarna träder i kraft. Därför är det svårt att bedöma ändringarna på arbetsgivarnivå.

Enligt förslaget ska de direkta kostnader som föranleds av primära uppgifter inom förvaltning, skötsel och ersättningsverksamhet i fråga om små arbetsgivares försäkringar även i fortsättningen kunna täckas i syfte att jämka arbetspensionsförsäkringsavgiften på motsvarande sätt som för närvarande så att pensionsanstalterna betalar dem gemensamt. På så vis blir den avgift som behövs för skötseln av dessa arbetsgivares försäkringar inte högre än den genomsnittliga arbetspensionsförsäkringsavgiften.

Propositionen har inga direkta konsekvenser för arbetstagarnas ställning. Genom förslaget stärks emellertid arbetspensionssystemets ekonomiska hållbarhet på lång sikt, vilket gagnar både arbetsgivare och arbetstagare.

4.2.4 Konsekvenser för myndigheterna

Propositionen bedöms medföra extra arbete i viss mån på grund av att flera ansökningar om beräkningsgrunder ska behandlas vid social- och hälsovårdsministeriet, vilket dock inte har några direkta kostnadseffekter.

Propositionen bedöms medföra extra arbete i viss mån för Finansinspektionen när det gäller övervakningen av att avkastningen på omkostnadsdelen och driftskostnaderna per räkenskapsperiod motsvarar varandra. Detta beräknas dock inte ha några direkta kostnadseffekter.

Enligt propositionen ska avsättningskoefficienten kunna beräknas oftare än en gång per kvartal som för närvarande. Pensionskyddscentralen ska också i fortsättningen beräkna värdet på avsättningskoefficienten. Ändringen bedöms således medföra extra arbete för Pensionskyddscentralen, eftersom värdet på avsättningskoefficienten kan sänkas oftare än för närvarande.

4.2.5 Konsekvenser för det lagstadgade arbetspensionssystemets EU-rättsliga ställning

När Finland anslöt sig till Europeiska unionen skrevs i anslutningsfördraget in att Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/83/EG om livförsäkring (nuvarande Europaparlamentets och

rådets direktiv 2009/138/EY om upptagande och utövande av försäkrings- och återförsäkringsverksamhet (Solvens II -direktivet)) inte ska tillämpas på arbetspensionsförsäkringsbolag i Finland. Enligt anslutningsvillkoren ska verksamheten bedrivas vid juridiskt sett separata enheter från annan livförsäkring och ha separata bokförings- och förvaltningssystem från andra aktörer. Med hänsyn till anslutningsvillkoren bör det i den nationella lagstiftningen betonas att arbetspensionsförsäkringsbolagens verksamhet är självständig, separat och har karaktären av social trygghet samt att verksamheten grundar sig på en delegerad offentlig förvaltningsuppgift. Det lagstadgade arbetspensionssystemet är en del av det nationella systemet för social trygghet. Karaktären av social trygghet har erkänts flera gånger också under Finlands EU-medlemskap, bland annat när Solvens II-direktivet reviderades. Arbetspensionsförsäkringsbolagens verksamhet kan således inte väsentligt utvecklas i något annan riktning än det som fastställts i anslutningsavtalet och i de nationella normer som utfärdats med stöd av det. I propositionen föreslås inga sådana ändringar som skulle påverka den ställning som det finländska arbetspensionssystemet har enligt anslutningsvillkoren.

Med tanke på EU:s konkurrensrättsliga bestämmelser och regler om statligt stöd är det av betydelse om verksamheten definieras som ekonomisk (företag) eller icke-ekonomisk verksamhet. Innehållet i begreppet företag kommer till stor del från avgöranden från Europeiska unionens domstol. Domstolen har av hävd ansett att med företag avses alla enheter som bedriver ekonomisk verksamhet. Avgörandena som gällt det lagstadgade arbetspensionssystemet har emellertid talat för att systemet ska betraktas som icke-ekonomisk verksamhet med tanke på EU:s konkurrensrättsliga bestämmelser och regler om statligt stöd. Denna EU-rättsliga tolkning har nationellt sett ansetts vara relativt etablerad.

Även om det finländska arbetspensionssystemet i fråga om de grundläggande uppgifterna (ordnande av lagstadgat arbetspensionsskydd) anses vara icke-ekonomisk verksamhet, kan det i pensionsanstalternas verksamhet också ingå sådan verksamhet som till sin natur anses vara ekonomisk och i fråga om vilken pensionsanstalterna har betraktats som företag som omfattas av tillämpningsområdet för EU:s konkurrensrätt. Som sådan verksamhet betraktas i regel främst placeringsverksamhet som bedrivs av pensionsanstalter. I EU-domstolens rättspraxis (bl.a. dom den 16 mars 2004, AOK-Bundesverband, C-264/01, EU:C:2004:150) uttrycks det också en sådan princip om att införande av begränsade konkurrensfaktorer i ett system som i regel baserar sig på solidaritet och med hjälp av vilket aktörer som genomför systemet sporras att bedriva sin verksamhet i enlighet med principerna för god förvaltning, det vill säga så effektivt och med så låga kostnader som möjligt, inte i sig innebär att systemet förvandlas till ekonomisk verksamhet.

När det gäller arbetspensionsförsäkring är det i första hand fråga om genomförande av social trygghet. Konkurrens- och konsumentverket har tidigare som sin ståndpunkt uttryckt att detta tillsammans med fördelningssystemet och det gemensamma ansvaret förutsätter reglering av arbetspensionsförsäkringsbolagens verksamhet så att arbetspensionssystemets konkurrensområde och bolagens konkurrensmetoder begränsas genom reglering. Å andra sidan har Konkurrens- och konsumentverket betonat konkurrensens funktion då den effektiviserar verksamheten och decentraliseringen där det passar ihop med verksamhetens karaktär av social trygghet. Kravet på effektivisering innebär å sin sida att konkurrens och åtgärder som vidtas i konkurrensens namn som helhet måste spara arbetspensionsförsäkringsbolagets och därmed arbetspensionssystemets tillgångar.

Arbetspensionssystemets konkurrensmedel är i praktiken avkastning på placeringar, effektiv verksamhet genom kundgottgörelser och tjänster. Ibruktage av den bolagsspecifika omkostnadsdelen bedöms förbättra arbetspensionsförsäkringsbolagens konkurrens och transparens. Ur konkurrensynvinkel kan ändringen i princip således anses vara positiv. När det gäller den sociala tryggheten och produktionen av offentliga tjänster i allmänhet kan man anse att sådana

mekanismer som kräver effektivitet av tjänsteproducenterna är tillåtna eller rentav önskvärda. Effektivitet och en eventuell ökning i produktiviteten ligger i sista hand också i de försäkrades intresse. Varje arbetspensionsförsäkringsbolag kan i fortsättningen i sina bolagsspecifika beräkningsgrunder bestämma nivån på arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel utifrån arbetspensionsförsäkringsbolagets driftskostnader. Detta bedöms på lång sikt förbättra effektiviteten och minska driftskostnaderna, eftersom skillnaderna i driftskostnaderna mellan arbetspensionsförsäkringsbolagen till följd av den föreslagna ändringen blir mer transparenta för försäkringstagarna och arbetspensionsförsäkringsbolagen kan spurras att granska effektiviteten i sin egen verksamhet och sträva efter att förbättra den. I den föreslagna ändringen har arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel reglerats på ett sätt som i första hand tryggar de försäkrade förmånerna, och omkostnadsdelen ska räckas till kostnaderna för de tjänster som erbjuds arbetsgivare, arbetstagare och pensionstagare och som hänför sig till försäkring, pensionsrådgivning, ersättningsbeslut och utbetalning av pensioner.

Den föreslagna ändringen påverkar inte sådana grundläggande element med stöd av vilka pensionsanstaltens verksamhet anses vara icke-ekonomisk. Ändringen påverkar inte arbetspensionsskyddets innehåll och efter ändringen kan arbetspensionsförsäkringsbolagen inte heller konkurrera med förmånernas innehåll. Det är obligatoriskt att höra till arbetspensionssystemet och systemet är endast delvis fonderat, vilket inte påverkas av den föreslagna ändringen. Beräkningsgrunderna för arbetspensionsförsäkringsavgifterna har på allmän nivå reglerats i lag och fastställs av en myndighet (social- och hälsovårdsministeriet). Den föreslagna ändringen framhäver dessa principer, eftersom det föreslås att lagstiftningen om beräkningsgrunderna kompletteras. Dessutom är pensionsanstalterna fortfarande solidariskt ansvariga för varandras pensionsförbindelser vid en eventuell konkurs, det vill säga de andra pensionsanstalterna ska ansvara för pensionsförbindelserna för en pensionsanstalt som har försatts i konkurs. Den föreslagna ändringen medför inga ändringar i det solidariska ansvaret. Arbetspensionsförsäkringsbolagens syfte är inte heller att ge sina ägare vinst utan att administrera och verkställa den arbetspension som hör till den lagstadgade sociala tryggheten.

5 Alternativa handlingsvägar

I Pensionsskyddscentralens Utredning av finansutsikterna för arbetspensionerna granskades olika alternativ i syfte att lösa de utmaningar med finansieringen som den låga räntenivån och låga nativiteten för närvarande skapar. Fyra av de alternativ som föreslogs enligt utredningen anpassar finansieringen till de sänkta räntorna.

Ett av dessa alternativ var en sänkning av den nuvarande fondräntan på 3 procent. På grund av den sänkta räntenivån i slutet av 1990-talet sänktes fondräntan från 5 procent till nuvarande nivå. En sänkning av fondräntan skulle lindra eller eliminera motsättningen mellan rådande räntenivå och de antaganden som använts vid beräkningen av ansvaren. I och med den lägre fondräntan stärks pensionsanstalternas förmåga att svara för sina förbindelser. Fondräntan anger en nedre gräns för avkastningskravet på ansvarsskulden, och en sänkning av denna nedre gräns minskar solvensproblemen.

Sänkningen av fondräntan ökar pensionsanstalternas ålderspensionsansvar avsevärt. I praktiken är de kompletteringar av ålderspensionsansvaren som föranleds av räntesänkningen så stora att de inte kan genomföras. Därför skulle de fonderade delarna av ålderspensionen skäras ned så att beloppet av ansvarsskulden kvarstår oförändrat i fråga om ålder och kön trots räntesänkningen. Motsvarande förfarande tillämpades när fondräntan sänktes från 5 procent till 3 procent vid utgången av 1996.

RP 30/2022 rd

Om fondräntan sänks så att den genomsnittliga ålderspensionsdelen av arbetspensionsförsäkringsavgiften förblir oförändrad, bör den tillväxtprocent som fastställs enligt lagen om pension för arbetstagare sänkas för den ålderspension som ska fonderas. Om fondräntan sänks till 2 procent och den genomsnittliga ålderspensionsandelen hålls på nuvarande nivå, bör tillväxtprocenten för den fonderade ålderspensionen sänkas från 0,4 till cirka 0,3.

Till följd av denna ändring skulle ArPL-avgiften stiga inom den närmaste framtiden. I enlighet med vad som beskrivits ovan innebär sänkningen av fondräntan att de fonderade ålderspensionerna minskas. På grund av detta kommer de fonderade delarna av ålderspensionerna att utnyttjas mindre i början av 2020-talet än vad som skulle vara fallet utan sänkning av fondräntan. Ett mindre utnyttjande av fonderade pensioner bör finansieras genom en höjning av arbetspensionsavgiftens utjämningsdel.

I genomsnitt skulle pensionsanstaltens solvens stärkas på grund av sänkningen av fondräntan. Detta har två konsekvenser. För det första kommer risken för att solvenskapitalet är otillräckligt att minska. Dessutom kommer pensionsanstaltens placeringsallokeringar att förändras i en mer riskfylld riktning och den genomsnittliga avkastningen på placeringar kommer att öka.

En sänkning av fondräntan genom en ändring av de fonderade delarna är systemtekniskt och också försäkringstekniskt en synnerligen omfattande åtgärd, som också skulle kräva en lagändring. Den nu föreslagna ändringen i fråga om avsättningskoefficienten skulle vara enkel att genomföra och skulle kunna tas i bruk snabbt efter att lagändringarna har trätt i kraft.

6 Remissvar

Utkastet till regeringsproposition var på remiss mellan den 23 december 2021 och den 21 januari 2022. Begäran om utlåtande skickades till Konkurrens- och konsumentverket samt Finansinspektionen, som också var de enda remissinstanserna. Utlåtandena och ett sammandrag av dem finns tillgängliga på adressen <https://stm.fi/sv/projekt-och-lagberedning> med identifieringskod STM084:00/2021.

Remissinstanserna understödde i regel propositionens mål att göra arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel mer transparent samt att möjliggöra långsiktig placeringsverksamhet och eftersträva god avkastning på placeringar även när läget på placeringsmarknaden är exceptionellt svagt, men de fäste uppmärksamhet vid flera punkter i propositionen i motiveringen och konsekvensbedömningarna. I remissvaren ansågs att motiveringen till propositionen och konsekvensbedömningen delvis är bristfällig. Finansinspektionen ansåg att de föreslagna ändringarna inte i nämnvärd utsträckning stöder målen och att beskrivningen av ändringarna, motiveringen och konsekvensbedömningen av ändringarna inte är tillräckliga med hänsyn till de föreslagna ändringarnas betydelse.

Såsom det beskrivs i motiveringen till propositionen och i konsekvensbedömningarna, kommer som en följd av att arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel blir bolagsspecifik nuläget att förtydligas och arbetspensionsförsäkringsavgiften och konkurrensen att bli mer transparent. Detta har också Finansinspektionen konstaterat i sitt ställningstagande 2019 (bilagd memoria till tillsynsmeddelandet 55/2019).

Finansinspektionen fäster i sitt utlåtande bland annat uppmärksamhet vid marknadsföring och information i anslutning till den bolagsspecifika omkostnadsdelen. Enligt 33 b § i den gällande lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag ska arbetspensionsförsäkringsbolagen i sin marknadsföring lämna kunden alla de upplysningar om den marknadsförda nyttigheten som kan ha betydelse när kunden fattar beslut om nyttigheten. Dessutom får arbetspensionsförsäkringsbolag i

sin marknadsföring inte lämna osanna eller vilseledande upplysningar eller annars använda något förfarande som är otillbörligt från kundens synpunkt eller som strider mot god sed. Enligt 31 § i den gällande lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag övervakar Finansinspektionen att arbetspensionsförsäkringsbolagen iakttar lagstiftningen om försäkringsverksamhet samt god försäkrings sed. Dessutom ska Finansinspektionen utöva tillsyn över arbetspensionsförsäkringsbolagens marknadsföring och användning av avtalsvillkor.

Avsikten har varit att beakta remissvaren i så stor utsträckning som möjligt i propositionen och med anledning av dem utfördes ändringar och preciseringar i beskrivningen av nuläget, bedömningen av nuläget, de viktigaste förslagen, de huvudsakliga konsekvenserna och specialmotiveringen. Till propositionen har till exempel fogats en konsekvensbedömning av arbetspensionssystemets EU-rättsliga ställning i fråga om övergången till en bolagsspecifik del av omkostnadsdelen. Som en av remissvaren oberoende ändring har till propositionen fogats ett förslag till ändring av 6 kap. 3 § 3 mom. i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor på grund av en lagteknisk ändring. På så vis kommer terminologin i den nämnda paragrafen att motsvara den som används i övrigt i lagen om pensionsstiftelser och kassor. Utifrån remissvaren har också det föreslagna 169 § 4 mom. i lagen om pension för arbetstagare preciserats i fråga om tryggheten av de försäkrade förmånerna.

Fastställandet av kompetenskraven för pensionsanstaltarnas styrelse och ledning, som togs upp i Finansinspektionens utlåtande, granskas för närvarande vid social- och hälsovårdsministeriet.

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om pension för arbetstagare

153 §. *Beloppet av arbetstagarens arbetspensionsförsäkringsavgift.* Det föreslås att 1 mom. ändras så att hänvisningen till 169 § motsvarar den ändring som föreslås i denna proposition.

166 §. *Grunderna för beräkning av försäkringsavgifter och ansvarsskuld.* Det föreslås att det i paragrafens rubrik och i 2 mom. görs en lagteknisk ändring så att uttrycket ansvarsskuld används i stället för pensionsansvar. Ändringen motsvarar terminologin i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor (946/2021), där uttrycket pensionsstiftelsens pensionsansvar har ersatts med uttrycket pensionsstiftelsens ansvarsskuld. I 2 mom. föreslås dessutom språkliga ändringar.

167 §. *Enhetlighet i fråga om villkor och beräkningsgrunder.* Det föreslås att paragrafens ordalydelse ändras. Genom den nya formuleringen förbättras den språkliga tydligheten utan att paragrafens tillämpningspraxis ändras. Avsikten med utformningen av paragrafen är inte att ändra på arbetspensionsförsäkringsbolagets möjligheter att i enlighet med nuvarande tillämpningspraxis få social- och hälsovårdsministeriets fastställelse av eventuella andra skiljaktigheter i villkor eller beräkningsgrunder.

Det föreslås att social- och hälsovårdsministeriet även i fortsättningen kan fastställa skiljaktigheter i villkoren eller beräkningsgrunderna om de inte försvårar verkställigheten av denna lag eller skötseln av pensionsanstaltarnas gemensamma angelägenheter. Av särskilda skäl får social- och hälsovårdsministeriet i pensionsförsäkringens villkor eller beräkningsgrunder för försäkringsavgifterna också fastställa skiljaktigheter som försvårar verkställigheten av lagen eller skötseln av pensionsanstaltarnas gemensamma angelägenheter. I praktiken innebär detta att social- och hälsovårdsministeriet även i fortsättningen i enlighet med nuvarande tillämpningspraxis kan fastställa bolagsspecifika skiljaktigheter i beräkningsgrunderna till exempel i samband med fusion av pensionsanstalter, likvidation, konkurs eller något annat företagsarrangemang. Dessutom har den bolagsspecifika inriktningen av återbetalningen av den i 169 § i denna

lag avsedda försäkringsrörelsens överskott inte ansetts försvåra verkställigheten av denna lag eller skötseln av pensionsanstaltens gemensamma angelägenheter. Det här innebär att social- och hälsovårdsministeriet har kunnat fastställa skiljaktigheter i dessa beräkningsgrunder för arbetspensionsförsäkringsbolag.

Arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel ska i fortsättningen vara bolagsspecifik och bestämmelser om beräkningsgrunderna för den utfärdas separat i 169 § i denna lag.

169 §. Beräkningsgrunderna för försäkringsavgifter som betalas till arbetspensionsförsäkringsbolag. Det föreslås att det till paragrafen fogas de principer enligt vilka grunderna för beräkning av försäkringsavgiftens omkostnadsdel ska göras upp. Försäkringsavgiftens omkostnadsdel som ska täcka arbetspensionsbolagens driftskostnader är till karaktären en sådan del av arbetspensionsförsäkringsavgiften som lämpar sig till varje arbetspensionsförsäkringsbolags egen kostnadsstruktur och till den bolagsspecifika modellen för ansökan om fastställelse för beräkningsgrunderna.

Det föreslås att 1 mom. ändras så att kravet enligt första meningen i det gällande momentet på att det av beräkningsgrunderna ska framgå hur försäkringsavgiften beräknas och hur avgiften preciseras i delar som tas ut för olika kostnadslag kvarstår. I övrigt flyttas momentets innehåll till 2 mom.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse om att arbetsgivarna ska behandlas enhetligt. Enligt den lagstadgade socialförsäkringen ska arbetsgivare behandlas lika. I 6 § i förvaltningslagen (434/2003) föreskrivs det om rättsprinciperna för förvaltningen enligt vilka myndigheterna ska bemöta dem som uträttar ärenden hos förvaltningen jämlikt. I det nya 2 mom. preciseras denna princip. Arbetspensionsförsäkringsbolaget ska göra upp beräkningsgrunderna så att arbetsgivarna behandlas enhetligt. Ett arbetspensionsförsäkringsbolag ska behandla arbetsgivare lika som med hänsyn till den försäkrades risk och driftskostnader befinner sig i samma situation. Dessutom föreslås det att bestämmelsen i gällande 1 mom. om möjligheten att göra upp beräkningsgrunder så att arbetsgivarens faktiska utgift för invalidpensions- och rehabiliteringspensionsersättningar beaktas vid fastställandet av försäkringsavgiften överförs i oförändrad form till 2 mom.

Den gällande paragrafens 2 mom. överförs i innehållsmässigt sett oförändrad form till paragrafens 3 mom. I 3 mom. i den svenska texten föreslås en precisering av hänvisningsbestämmelsen.

Det föreslås att 4 mom. ändras så att det i momentet föreskrivs närmare om principerna för uppgörande av arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel och beräkningsgrunderna för den. Det föreslås att med omkostnadsdelen täcks driftskostnaderna för arbetspensionsförsäkringsbolagets verksamhet enligt denna lag med undantag för driftskostnader som uppstår av placeringsverksamhet samt driftskostnader som av särskilda skäl täcks med andra delar av arbetspensionsförsäkringsavgiften. Med dessa driftskostnader avses således anskaffnings- och omkostnader för försäkringsverksamheten, förvaltningskostnader utan lagstadgade avgifter och omkostnader för ersättningsfunktionen förutom driftskostnader för verksamhet som syftar till upprätthållande av arbetsförmågan.

Avkastningen på omkostnadsdelen ska motsvara arbetspensionsförsäkringsbolagets driftskostnader för verksamhet enligt denna lag och arbetsgivarens avgift ska stå i skälig proportion till de omkostnader som försäkringarna föranleder. Det att avkastningen på omkostnadsdelen motsvarar arbetspensionsförsäkringsbolagets driftskostnader innebär å ena sidan att omkostnadsdelen ska fastställas på ett betryggande sätt, det vill säga att den i första hand tryggar arbetstagar och pensionstagarnas förmåner i enlighet med 168 § 1 mom. i denna lag. Å andra sidan

bör omkostnadsdelen inte vara överdimensionerad för att avgiften ska vara skälig för arbetsgivaren. I praktiken innebär detta att omkostnadsdelen ska räcka till för att täcka kostnaderna för de tjänster i anslutning till försäkring, pensionsrådgivning, ersättningsbeslut och betalning av pensioner som tillhandahålls arbetsgivare, arbetstagare och pensionstagare. Dessutom förutsätter karaktären av lagstadgad försäkringsverksamhet som en del av utövningen av offentlig makt att arbetsgivare och arbetstagare bemöts jämlikt också när tjänster tillhandahålls. Dessa principer har också skrivits in i förvaltningslagen, som också tillämpas på försäkringsverksamhet enligt arbetspensionslagarna. Även i övrigt ska grunderna för beräkning av omkostnadsdelen uppgöras så att verkställigheten av lagen inte äventyras.

Arbetsgivarens omkostnadsdel ska också stå i skälig proportion till de driftskostnader som arbetsgivarens försäkringar föranleder. Huvudregeln är att varje arbetsgivares omkostnadsavgift motsvarar de uppkomna driftskostnaderna. Arbetspensionsbolaget kan emellertid till exempel betrakta arbetsgivare av samma storlek som en grupp och jämna ut omkostnadsavgiften inom denna grupp. På samma sätt som för närvarande ska det också vara möjligt att betrakta en koncern som en arbetsgivare. För tillfälliga arbetsgivare ska det även i fortsättningen vara möjligt att bereda och ansöka om omkostnadsdelen enligt enhetliga beräkningsgrunder för arbetspensionsbolag.

Driftskostnaderna för ett arbetspensionsförsäkringsbolags verksamhet enligt denna lag får i regel inte täckas med avkastningen från de övriga delarna av arbetspensionsförsäkringsavgiften. Avkastningen från övriga delar av arbetspensionsförsäkringsavgiften får användas endast av särskilda skäl. I de nuvarande beräkningsgrunderna är ett sådant särskilt skäl det belopp som ingår i invalidpensionsdelen och som används för att täcka de kostnader som följer av avgörandet av ersättningsansökningar och det belopp som används av arbetspensionsförsäkringsavgiftens utjämningsdel för direkta kostnader som följer av primära uppgifter inom förvaltningen, skötseln och ersättningsverksamheten i fråga om små arbetsgivares försäkringar. I enlighet med nuvarande tillämpningspraxis omfattar avkastningen från andra delar av arbetspensionsförsäkringsavgiften även det att de direkta kostnader som föranleds av primära uppgifter inom förvaltning, skötsel och ersättningsverksamhet i fråga om små arbetsgivares försäkringar även i fortsättningen ska kunna täckas för jämkning av arbetspensionsförsäkringsavgiften på motsvarande sätt som för närvarande så att pensionsanstalterna bekostar dem gemensamt. Bestämmelser om pensionsanstaltens ansvar för förmåner som ska bekostas gemensamt finns i 179 § i denna lag. Närmare bestämmelser och föreskrifter utfärdas också genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet, i kostnadsfördelningsgrunderna och i pensionsanstaltens beräkningsgrunder. Som avkastning av omkostnadsdelen ska beaktas den ovannämnda avkastningen från arbetspensionsförsäkringsavgiftens invalidpensionsdel och buffertfonden för kostnader som ska bekostas gemensamt, den utjämningsavsättning som fastställs i beräkningsgrunderna enligt denna paragraf. Även annan motsvarande avkastning av andra delar av arbetspensionsförsäkringsavgiften som fåtts av särskilda skäl ska beaktas på motsvarande sätt. Arbetspensionsförsäkringsbolagen ska i samarbete med andra pensionsanstalter i enlighet med 172 § i denna lag bereda grunderna för hur avkastningen från de övriga delarna av arbetspensionsförsäkringsavgiften får användas för att täcka driftskostnaderna.

I praktiken är det ofta svårt att exakt uppskatta driftskostnaderna för följande år. Ett eventuellt överskott eller underskott ska i regel beaktas omedelbart när omkostnadsdelen för de följande åren fastställs. På kort sikt är det således i liten utsträckning möjligt att avvika från att avkastningen och kostnaderna ska motsvara varandra. Finansinspektionen ska som en del av den normala tillsynen över lagenligheten i arbetspensionsförsäkringsbolagen, ekonomin och bokföringen övervaka att avkastningen från omkostnadsdelen och driftskostnaderna motsvarar varandra under varje räkenskapsperiod. Finansinspektionen kan som en del av tillsynsmyndig-

hetens normala prövningsrätt tillåta smärre avvikelser från ovannämnda huvudregel under förutsättning att en balans mellan avkastning och kostnader uppnås under de följande räkenskapsperioderna. Detta påverkar inte pensionsanstaltens rätt enligt 213 § att ta ut en separat avgift för särskilda tjänster som den tillhandahåller på arbetsgivarens begäran.

Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 5 mom. till vilket 3 mom. i den gällande paragrafen överförs oförändrat. I 5 mom. i den svenska texten föreslås en språklig precisering.

Till paragrafen föreslås bli fogat ett nytt 6 mom. Det föreslås att momentet ska bestå av innehållet i det gällande 4 mom. som ändras så att hänvisningsbestämmelsen i momentet motsvarar det nya innehållet i den ändrade paragrafen.

171 §. Justering av ålderspensionsansvaret. I ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden försämras pensionsanstaltens solvens kraftigt. I en sådan situation kan avsättningskoefficienten till skillnad från nuläget också få negativa värden, och därför föreslås det att ordalydelsen i 1 mom. ändras så att den motsvarar detta. I 1 mom. i den gällande paragrafen föreskrivs det om komplettering av de fonderade delarna av ålderspensionerna i syfte att öka fonderingen. Ett negativt värde på avsättningskoefficienten ökar inte den fonderade delen av ålderspensionen utan minskar den. Därför föreslås det att omnämmandet av utökande av fonderingen stryks i momentet. Det föreslås att ordet komplettering i momentet ersätts med ordet justering. Huvudregeln är emellertid fortfarande att man genom justering utökar fonderingen och att man endast kan avvika från detta i en avsevärt försämrad solvenssituation. En avsevärd nedgång i solvensen innebär en situation där pensionsanstaltens genomsnittliga solvensnivå har sjunkit till minst 120 procent. Dessutom föreslås i 1 mom. en språklig ändring i hänvisningsbestämmelsen. Det föreslås också att paragrafens rubrik ändras så att den motsvarar det ändrade innehållet i paragrafen.

Det föreslås dessutom att 1 mom. ändras så att grunden för den avsättningskoefficient för pensionsansvaret som ingår i beräkningsgrunderna i fortsättningen ska användas i stället för det värde för avsättningskoefficienten för pensionsansvaret som tidigare användes. Detta innebär i praktiken att det i beräkningsgrunderna inkluderas en formel med hjälp av vilken värdet på avsättningskoefficienten fastställs. Även momentets ordalydelse om frekvensen för granskning av avsättningskoefficienten föreslås bli ändrad så att den nya formuleringen gör det möjligt att ändra avsättningskoefficienten också oftare än en gång per kvartal. Denna möjlighet kan medföra flexibilitet i ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden, där pensionsanstaltens solvenssituation förändras snabbt. Eftersom ändring i beräkningsgrunderna i fortsättningen endast söks när formeln för avsättningskoefficienten ändras, kan fastställelseförfarandet på detta sätt förenklas och flexibilitet skapas i en snabbt föränderlig solvenssituation.

Enligt 1 mom. ska de fonderade delarna av ålderspensionen justeras årligen. Detta innebär i praktiken att de fonderade delarna av ålderspensionerna justeras i slutet av året. Pensionsanstalterna ska emellertid fortlöpande beräkna sin solvens, så att en tätare granskning av avsättningskoefficienten och ett eventuellt negativt värde på avsättningskoefficienten kan utnyttjas vid denna beräkning av solvensen under det pågående året och på så sätt skapa flexibilitet i en exceptionellt svag solvenssituation. I 1 mom. föreskrivs det som en ny bestämmelse också om Pensionskyddscentralens skyldighet att beräkna avsättningskoefficientens värde utifrån de uppgifter som pensionsanstalterna lämnat. Detta motsvarar nuvarande praxis. Enligt 201 § i denna lag bestämmer Pensionskyddscentralen när och hur de uppgifter som behövs för beräkning av värdet på avsättningskoefficienten ska lämnas in till Pensionskyddscentralen.

I en situation där solvensen har sjunkit avsevärt kan en negativ avsättningskoefficient innebära att redan fonderade ålderspensioner och de fonder som bildats av dem minskas, även om avsättningskoefficienten tillsammans med fondräntan i regel skulle medföra en positiv ökning i ålderspensionsfonderna. Ändringen innebär också delvis att den avgiftsbaserade fonderingen får större vikt. Båda ovannämnda orsaker innebär en principiell ändring i fonderingen av ålderspensionerna, och därför är det nödvändigt att föreskriva om sådana exceptionella situationer. Därför ska det i 1 mom. föreskrivas noggrannare än för närvarande om principerna för beräkning av avsättningskoefficienten. I främsta hand ska finansieringen av ålderspensionerna stödjas med avsättningskoefficienten, och endast i ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden ska man kunna avvika från detta och stödja pensionsanstaltens långsiktiga placeringsverksamhet genom att göra kompletteringen av ålderspensionsfonderna flexiblare. När arbetspensionsförsäkringsbolag ansöker om och social- och hälsovårdsministeriet fastställer grunderna bör man i enlighet med nuvarande förfarande med beräkningsgrunderna försäkra sig om att de specialvillkor som anges i momentet uppfylls i fråga om avsättningskoefficienten.

Genom ändringen blir fonderingen flexiblare så att pensionsanstaltens solvens i ett exceptionellt svagt läge på placeringsmarknaden inte försämras lika mycket som när man tillämpar nuvarande teknik. Det här kommer att förbättra risktäckningskapaciteten och dessutom möjliggöra långsiktig placeringsverksamhet och eftersträva god avkastning på placeringar även när det är svagt läge på placeringsmarknaden.

Det föreslås att ordalydelsen i 2 och 3 mom. i paragrafen ändras så att den motsvarar de ändringar som föreslås i 1 mom., så att de ord som gäller komplettering ersätts med ”justering”, eftersom avsättningskoefficienten i och med den föreslagna ändringen också kan få negativa värden. I övrigt ändras innehållet i 2 och 3 mom. inte.

174 §. Pensionsanstaltens ansvar för ålderspensionen. Det föreslås att ordalydelsen i 2 punkten i paragrafen ändras så att den motsvarar den ändring som föreslås i 171 § i denna lag. Eftersom avsättningskoefficienten i fortsättningen kan få både positiva och negativa värden, ska momentets ordalydelse preciseras så att det i stället för formuleringen ”det belopp som har överförts på pensionsanstaltens ansvar” ska användas formuleringen ”det belopp som har justerats”.

194 §. Arbetsgivarnas rätt att få uppgifter. Det föreslås att paragrafen ändras så att det till paragrafen fogas en bestämmelse enligt vilken arbetsgivaren har rätt att av pensionsanstalten få nödvändiga uppgifter också om de faktorer som påverkar arbetsgivarens egen arbetspensionsförsäkringsavgift och om hur de inverkar på beloppet av arbetspensionsförsäkringsavgiften. Detta tillägg behövs i lagen i synnerhet eftersom beräkningsgrunden för arbetspensionsförsäkringsbolagets omkostnadsdel enligt 169 § i fortsättningen föreslås bli bolagsspecifik. Tillägget är viktigt för att garantera transparensen i prissättningsstrukturerna och en konkurrens som baserar sig på objektiva faktorer. Genom ändringen av paragrafen utvidgas inte arbetsgivarens rätt att få uppgifter om den beviljade pensionen och dess form.

201 §. Uppgifter för justering av ålderspensionsåtagandena. I paragrafen föreslås en lagteknisk ändring så att termen ”pensionsansvar” stryks som obehövlig, eftersom formuleringen ”ansvarsskuld” som används i paragrafen också inkluderar det som ska strykas. Ändringen motsvarar terminologin i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor (946/2021), där formuleringen ”pensionsstiftelsens pensionsansvar” har ersatts med formuleringen ”pensionsstiftelsens ansvarsskuld”. Samtidigt föreslås det att ordalydelsen i paragrafens rubrik ändras så att den motsvarar den ändring av 171 § som föreslås i denna proposition. Dessutom föreslås språkliga ändringar i paragrafens hänvisningsbestämmelser.

7.2 Lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag

14 §. Ansvarsskuld. Det föreslås att 2 mom. ändras så att hänvisningarna till 169 § i lagen om pension för arbetstagare motsvarar den ändring som föreslås i denna proposition. I 2 mom. i den svenska texten föreslås språkliga preciseringar.

18 §. Överföringar till det fördelade och det ofördelade tilläggsförsäkringsansvaret. Det föreslås att 2 mom. ändras så att hänvisningen till 169 § i lagen om pension för arbetstagare motsvarar den ändring som föreslås i denna proposition. Dessutom föreslås i 2 mom. en språklig ändring i hänvisningsbestämmelsen.

7.3 Lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar

17 §. Risk avseende avkastningskrav och försäkringsrisk. Det föreslås att 1 mom. ändras så att formeln för riskvärdet för klassen för risk avseende avkastningskrav ändras så att den motsvarar den ändring som föreslås i denna proposition. Eftersom värdet på avsättningskoefficienten som avses i 171 § i lagen om pension för arbetstagare enligt propositionen i fortsättningen också kan vara negativt i situationer när pensionsanstalternas solvens är exceptionellt låg, ändras formeln så att den tekniskt också ska fungera då avsättningskoefficienten är negativ. Den föreslagna sammanställningsmetoden kan också tillämpas i situationer med låg solvens, där den nuvarande beräkningsmetoden med multiplikation inte leder till ändamålsenliga resultat. I 1 mom. föreslås dessutom språkliga ändringar.

Genom förordning av statsrådet fastställs för koefficient C ett nytt värde så att det motsvarar ändringen av formeln.

7.4 Lagen om sjömanspensioner

154 §. Pensionskassans ansvar för ålderspensionen. Ordalydelsen i 2 punkten ändras så att den motsvarar den ändring av 171 § i lagen om pension för arbetstagare som föreslås i denna proposition. I 2 punkten stryks hänvisningen till de beräkningsgrunder som fastställts av social- och hälsovårdsministeriet som onödig.

155 §. Justering av ålderspensionsansvaren med en avsättningskoefficient för pensionsansvaret. Det föreslås att paragrafen ändras så att dess innehåll motsvarar den ändring som föreslås i 171 § i lagen om pension för arbetstagare i denna proposition. Dessutom föreslås språkliga ändringar i paragrafen.

7.5 Lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor

6 kap. *Bokslut och verksamhetsberättelse*

3 §. Pensionsstiftelsers utjämning och delägarspecifika bokföring. Det föreslås att det i paragrafens 3 mom. görs en lagteknisk ändring så att formuleringen ”ansvarsskuld” används i stället för ”pensionsansvar”. Ändringen motsvarar den terminologi som används i övrigt i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor (946/2021).

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Avsikten är att statsrådets förordning (447/2015) om värdet av de konstanter som används vid beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter ska ändras i fråga om koefficient C.

9 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2022. Bestämmelserna i 169 § 4 mom. i lagen om pension för arbetstagare tillämpas första gången när grunderna för beräkning av arbetspensionsförsäkringsavgiften för 2023 fastställs och bestämmelserna i 171 § första gången när den avsättningskoefficient som träder i kraft den 1 juli 2022 fastställs.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Verkställigheten av den lagstiftning som gäller arbetspensionsförsäkring utgör huvudsakligen skötsel av en offentlig förvaltningsuppgift som på det sätt som föreskrivs i 124 § i grundlagen genom lag har anförtrotts privata arbetspensionsförsäkringsbolag. Propositionen innehåller inga förslag till ändringar i arbetspensionsförsäkringsbolagens uppgifter. Genom propositionen ändras inte heller Pensionsskyddscentralens ställning eller uppgifter.

I propositionen föreslås det att det till lagen fogas en uttrycklig bestämmelse om att arbetspensionsförsäkringsbolag ska göra upp beräkningsgrunder för försäkringsavgifterna så att arbetsgivarna behandlas enhetligt. Den föreslagna bestämmelsen främjar kravet enligt 6 § i grundlagen och 6 § i förvaltningslagen, enligt vilket myndigheterna ska bemöta dem som utträttar ärenden hos förvaltningen jämlikt.

I propositionen föreslås inga ändringar i fråga om löpande och intjänade pensioner, förmåner eller ersättningar, vilket innebär att propositionen inte behöver bedömas med avseende på bestämmelserna om egendomsskydd i 15 § i grundlagen.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om pension för arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om pension för arbetstagare (395/2006) 153 § 1 mom., rubriken för 166 § samt 166 § 2 mom., 167 och 169 §, rubriken för 171 § samt 171 § 1–3 mom., 174 § 2 punkten samt 194 och 201 §,

av dem 153 § 1 mom. sådant det lyder i lag 945/2016, 169 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1112/2007, rubriken för 171 § samt 171 § 3 mom. sådana de lyder i lag 1121/2006, 171 § 1 mom. sådant det lyder i lag 220/2011, 171 § 2 mom. sådant det lyder i lag 950/2021, 174 § 2 punkten sådan den lyder i lag 69/2016, 194 § sådan den lyder i lag 794/2012 samt 201 § sådan den lyder i lag 317/2015, som följer:

153 §

Beloppet av arbetstagarens arbetspensionsförsäkringsavgift

Arbetstagarens arbetspensionsförsäkringsavgift är 4,2 procent ökat med hälften av det procenttal med vilket den genomsnittliga arbetspensionsförsäkringsavgiften för en försäkring enligt denna lag i procent av lönen överskrider talet 18,2. Den genomsnittliga arbetspensionsförsäkringsavgiften beräknas med beaktande av de nedsättningar av avgiften som avses i 169 § 5 mom.

166 §

Grunderna för beräkning av försäkringsavgifter och ansvarsskuld

Beräkningsgrunderna för pensionsstiftelsernas ansvarsskuld utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

167 §

Enhetlighet i fråga om villkor och beräkningsgrunder

Social- och hälsovårdsministeriet får endast av särskilda skäl i pensionsförsäkringens villkor eller beräkningsgrunder fastställa skiljaktigheter som försvårar verkställigheten av denna lag eller skötseln av pensionsanstalternas gemensamma angelägenheter.

169 §

Beräkningsgrunderna för försäkringsavgifter som betalas till arbetspensionsförsäkringsbolag

Av beräkningsgrunderna för de försäkringsavgifter som betalas till ett arbetspensionsförsäkringsbolag ska framgå hur försäkringsavgiften beräknas och hur avgiften är preciserad i delar som tas ut för olika kostnadslag.

Arbetspensionsförsäkringsbolaget ska göra upp grunderna för beräkning av försäkringsavgifterna så att arbetsgivarna behandlas lika. Beräkningsgrunderna kan uppgöras så att arbetsgivarens faktiska utgift för invalidpensions- och rehabiliteringspenningssättningar beaktas vid fastställandet av försäkringsavgiften.

Vid fastställandet av storleken av arbetspensionsförsäkringsbolagets försäkringsavgifter beaktas årligen respektive arbetspensionsförsäkringsbolags andel av de i 178–181 § i denna lag och i 5 § i lagen om Pensionsskyddscentralen nämnda kostnaderna som ska bekostas gemensamt.

Beräkningsgrunderna för de försäkringsavgifter som ska betalas till ett arbetspensionsförsäkringsbolag ska inbegripa grunder för arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel. Med omkostnadsdelen avses den del av arbetspensionsförsäkringsavgiften som täcker driftskostnaderna för arbetspensionsförsäkringsbolagets verksamhet enligt denna lag med undantag för de driftskostnader som uppstår av placeringsverksamhet och driftskostnader som av särskilda skäl täcks med andra avgiftsdelar. Beräkningsgrunderna för omkostnadsdelen ska uppgöras med beaktande av kravet på det tryggande som anges i 168 § 1 mom. så att intäkterna av omkostnadsdelen motsvarar driftskostnaderna för arbetspensionsförsäkringsbolagets verksamhet enligt denna lag och så att arbetsgivarens omkostnadsdel står i skälig proportion till de driftskostnader som uppstår av arbetsgivarens försäkringar.

Om arbetspensionsförsäkringen har ordnats i ett arbetspensionsförsäkringsbolag, har arbetsgivaren rätt till en andel av det överskott som försäkringsrörelsen eventuellt inbringar. Beräkningsgrunderna för de nedsättningar av försäkringsavgiften och sådana andra motsvarande förmåner som överskottet föranleder ska uppgöras så att det sammanlagda beloppet av överskottet och sättet hur detta uppkommit beaktas i skälig utsträckning. Nedsättningen av försäkringsavgifterna och de andra motsvarande förmånerna får inte äventyra uppfyllandet av solvenskraven i enlighet med 7 kap. i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag.

Bestämmelserna i 5 mom. gäller inte sådana tillfälliga arbetsgivare som har ordnat sina anställdas pensionskydd på det sätt som avses i 147 §.

171 §

Justering av ålderspensionsansvaret

De fonderade delarna av ålderspensionerna justeras årligen med ett belopp som beräknas med hjälp av den grund för avsättningskoefficienten för pensionsansvaret som ingår i de i 166 § avsedda beräkningsgrunderna. Avsättningskoefficienten bestäms med hänsyn till de krav som tryggandet av pensionerna och pensionsanstalternas solvens medför, granskat minst kvartalsvis. Avsättningskoefficienten ska bestämmas så att dess värde stöder finansieringen av ålderspensionerna och pensionsanstalternas långsiktiga placeringsverksamhet. Avsättningskoefficienten kan minska de fonderade delarna av ålderspensionerna endast när pensionsanstalternas genomsnittliga solvens har sjunkit avsevärt. Avsättningskoefficientens värde beräknas av Pensionskyddscentralen utifrån de uppgifter som pensionsanstalterna lämnat.

Om det sammanlagda beloppet av pensionsanstalternas till aktieavkastningen bundna tilläggsförsäkringsansvar är större än en (1) procent av pensionsanstalternas sammanlagda belopp av

RP 30/2022 rd

de i 168 § 2 mom. avsedda ansvarsskulder som utgör grunden för beräkningen av till aktieavkastningen bundna tilläggsförsäkringsansvar, ska den överskjutande andelen användas för justeringar av de fonderade delar som avses i 1 mom. i denna paragraf.

De justeringar som avses i denna paragraf kan riktas i olika form till de fonderade delarna av framtida och inledda ålderspensioner för olika åldersklasser så att försäkringsavgiftsnivån på lång sikt utvecklas i jämn takt.

174 §

Pensionsanstalternas ansvar för ålderspensionen

Varje pensionsanstalt svarar för

2) det belopp med vilket den del som pensionsanstalten svarar för har justerats i enlighet med 171 § och de av social- och hälsovårdsministeriet fastställda eller givna beräkningsgrunderna, och

194 §

Arbetsgivarnas rätt att få uppgifter

Trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter har en arbetsgivare rätt att för sin ekonomiförvaltning och personaladministration och för att kunna kontrollera företagets arbetspensionsförsäkringsavgifter av pensionsanstalterna få nödvändiga uppgifter om pensioner som beviljats enligt denna lag och om pensionsformen, om begynnelse- och slutdatum för beviljade pensioner samt om faktorer som påverkar arbetsgivarens försäkringsavgift.

201 §

Uppgifter för justering av ålderspensionsåtagandena

Trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter har Pensionskyddscentralen rätt att inom den tid och i den form som den bestämmer av pensionsanstalterna få de uppgifter om respektive pensionsanstalts ansvarsskuld och solvenskapital som behövs för beräkningen av den i 171 § 1 mom. avsedda avsättningskoefficienten för pensionsansvaret samt de uppgifter om belopp och avkastning av aktieplaceringar som är föremål för handel på en i 11 § i lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar avsedd reglerad marknad i utvecklade stater som behövs för beräkning av den genomsnittliga årsavkastningsprocent som avses i 168 § 3 mom.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

2.

Lag

om ändring av 14 och 18 § i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag (354/1997) 14 § 2 mom. och 18 § 2 mom.,
sådana de lyder i lag 442/2012, som följer:

14 §

Ansvarsskuld

Premieansvaret motsvarar kapitalvärdet av de utbetalningar som föranleds av framtida försäkringsfall till den del som bolaget blivit ansvarigt enligt lagen om pension för arbetstagare eller lagen om pension för företagare. Som premieansvar betraktas även sådant ansvar som reserverats för sådana nedsättningar av försäkringsavgiften och andra motsvarande förmåner som avses i 169 § 5 mom. i lagen om pension för arbetstagare och för täckande av nedan nämnda förluster, och som indelas i en del som fördelas på försäkringstagarna (*fördelat tilläggsförsäkringsansvar*) och en ofördelad del (*ofördelat tilläggsförsäkringsansvar*). Fördelat tilläggsförsäkringsansvar får endast användas till sådana nedsättningar av försäkringsavgiften och andra motsvarande förmåner som avses i 169 § 5 mom. i lagen om pension för arbetstagare. Ofördelat tilläggsförsäkringsansvar som utökar eller minskar premieansvaret kan användas för att täcka förlust som har uppkommit till följd av en ändring av grunden för beräkning av ansvarsskulden och även för att täcka andra förluster.

18 §

Överföringar till det fördelade och det ofördelade tilläggsförsäkringsansvaret

Om ett arbetspensionsförsäkringsbolags solvenskapital överskrider solvensgränsen, kan bolaget till det fördelade tilläggsförsäkringsansvaret överföra högst det belopp som beräknats på det sätt som avses i 169 § 5 mom. i lagen om pension för arbetstagare.

Denna lag träder i kraft den

20 .

3.

Lag

om ändring av 17 § i lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar (315/2015) 17 § 1 mom., sådant det lyder i lag 956/2021, som följer:

17 §

Risk avseende avkastningskrav och försäkringsrisk

Trots bestämmelserna i 12 § beräknas riskvärdet för klassen för risk avseende avkastningskrav enligt formeln

$$V_j = (k + b + C - \lambda S_j)A_j$$

där k är den diskonteringsränta som används vid beräkningen av ansvarsskulden, b är den avsättningskoefficient för pensionsansvaret som avses i 171 § 1 mom. i lagen om pension för arbetstagare (395/2006) som gäller dagen efter beräkningstidpunkten, S_j är den förväntade förlust som fastställts för risk avseende avkastningskrav och A_j är ansvarsskulden, med avdrag för ofördelat och fördelat tilläggsförsäkringsansvar som avses i 14 § 2 mom. i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag, tilläggsförsäkringsansvar som avses i 7 kap. 2 § 2 mom. i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor samt de poster som enligt 139 § 2 mom. i lagen om pension för företagare (1272/2006) inte beaktas i premieansvaret.

Denna lag träder i kraft den

20 .

4.

Lag

om ändring av 154 och 155 § i lagen om sjömanspensioner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om sjömanspensioner (1290/2006) 154 § 2 punkten och 155 §, av dem 154 §
2 punkten sådan den lyder i lag 78/2016, som följer:

154 §

Pensionskassans ansvar för ålderspensionen

Pensionskassan svarar för

2) det belopp med vilket den del som pensionskassan svarar för har justerats i enlighet med
155 § och de av social- och hälsovårdsministeriet givna beräkningsgrunderna, och

155 §

Justering av ålderspensionsansvaren med en avsättningskoefficient för pensionsansvaret

De fonderade delarna av ålderspensionerna justeras årligen med ett belopp som beräknas med
hjälp av den i 171 § i lagen om pension för arbetstagare avsedda grund för avsättningskoeffici-
enten för pensionsansvaret som ingår i de beräkningsgrunder som utfärdas med stöd av 202 § i
denna lag.

Denna lag träder i kraft den

_____ .
20 .

5.

Lag

om ändring av 6 kap. 3 § i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor (946/2021) 6 kap. 3 § 3 mom. som följer:

6 kap.

Bokslut och verksamhetsberättelse

3 §

Pensionsstiftelsers utjämnande och delägarspecifika bokföring

Inom det utjämnande systemet ska den försäkringsavgift som ska betalas till pensionsstiftelsen delas till godo för varje delägare så som bestäms i pensionsstiftelsens stadgar. Täckning av delägaransvarsskuld är den proportionella andel av pensionsstiftelsens tillgångar som motsvarar ansvarsskulden.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Helsingfors den 17 mars 2022

Statsminister

Sanna Marin

Social- och hälsovårdsminister Hanna Sarkkinen

1.

Lag

om ändring av lagen om pension för arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om pension för arbetstagare (395/2006) 153 § 1 mom., rubriken för 166 § samt 166 § 2 mom., 167 och 169 §, rubriken för 171 § samt 171 § 1–3 mom., 174 § 2 punkten samt 194 och 201 §,

av dem 153 § 1 mom. sådant det lyder i lag 945/2016, 169 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1112/2007, rubriken för 171 § samt 171 § 3 mom. sådana de lyder i lag 1121/2006, 171 § 1 mom. sådant det lyder i lag 220/2011, 171 § 2 mom. sådant det lyder i lag 950/2021, 174 § 2 punkten sådan den lyder i lag 69/2016, 194 § sådan den lyder i lag 794/2012 samt 201 § sådan den lyder i lag 317/2015, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

153 §

153 §

Beloppet av arbetstagarens arbetspensionsförsäkringsavgift

Beloppet av arbetstagarens arbetspensionsförsäkringsavgift

Arbetstagarens arbetspensionsförsäkringsavgift är 4,2 procent ökat med hälften av det procenttal med vilket den genomsnittliga arbetspensionsförsäkringsavgiften för en försäkring enligt denna lag i procent av lönen överskrider talet 18,2. Den genomsnittliga arbetspensionsförsäkringsavgiften beräknas med beaktande av de nedsättningar av avgiften som avses i 169 § 3 mom.

Arbetstagarens arbetspensionsförsäkringsavgift är 4,2 procent ökat med hälften av det procenttal med vilket den genomsnittliga arbetspensionsförsäkringsavgiften för en försäkring enligt denna lag i procent av lönen överskrider talet 18,2. Den genomsnittliga arbetspensionsförsäkringsavgiften beräknas med beaktande av de nedsättningar av avgiften som avses i 169 § 5 mom.

166 §

166 §

Grunderna för beräkning av försäkringsavgifter, ansvarsskuld och pensionsansvar

Grunderna för beräkning av försäkringsavgifter och ansvarsskuld

Grunderna för beräkning av pensionsansvaret meddelas pensionsstiftelserna genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Beräkningsgrunderna för pensionsstiftelsernas ansvarsskuld utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Gällande lydelse

167 §

Enhetlighet i fråga om villkor och beräkningsgrunder

Social- och hälsovårdsministeriet får inte utan särskilda skäl i pensionsförsäkringens villkor eller beräkningsgrunder fastställa skiljaktigheter som försvårar verkställigheten av denna lag eller skötseln av pensionsanstaltens gemensamma angelägenheter.

169 §

Beräkningsgrunderna för försäkringsavgifter som betalas till arbetspensionsförsäkringsbolag

Av beräkningsgrunderna för de försäkringsavgifter som betalas till ett arbetspensionsförsäkringsbolag skall framgå hur försäkringsavgifterna beräknas och hur avgiften är preciserad i delar som tas ut för olika kostnadslag. Beräkningsgrunderna kan uppgöras så att arbetsgivarens faktiska utgift för invalidpensions- och rehabiliteringspenningersättning beaktas vid fastställandet av försäkringsavgiften.

Vid fastställandet av storleken av arbetspensionsförsäkringsbolagens försäkringsavgifter beaktas årligen respektive arbetspensionsförsäkringsbolags andel av de i 178–181 § och i 5 § i lagen om Pensionskyddscentralen nämnda kostnaderna som ska bekostas gemensamt.

Föreslagen lydelse

167 §

Enhetlighet i fråga om villkor och beräkningsgrunder

Social- och hälsovårdsministeriet får *endast av särskilda skäl* i pensionsförsäkringens villkor eller beräkningsgrunder fastställa skiljaktigheter som försvårar verkställigheten av denna lag eller skötseln av pensionsanstaltens gemensamma angelägenheter.

169 §

Beräkningsgrunderna för försäkringsavgifter som betalas till arbetspensionsförsäkringsbolag

Av beräkningsgrunderna för de försäkringsavgifter som betalas till ett arbetspensionsförsäkringsbolag ska framgå hur försäkringsavgiften beräknas och hur avgiften är preciserad i delar som tas ut för olika kostnadslag.

Arbetspensionsförsäkringsbolaget ska göra upp grunderna för beräkning av försäkringsavgifterna så att arbetsgivarna behandlas lika. Beräkningsgrunderna kan uppgöras så att arbetsgivarens faktiska utgift för invalidpensions- och rehabiliteringspenningersättning beaktas vid fastställandet av försäkringsavgiften.

Vid fastställandet av storleken av arbetspensionsförsäkringsbolagens försäkringsavgifter beaktas årligen respektive arbetspensionsförsäkringsbolags andel av de i 178–181 § i denna lag och i 5 § i lagen om Pensionskyddscentralen nämnda kostnaderna som ska bekostas gemensamt.

Beräkningsgrunderna för de försäkringsavgifter som ska betalas till ett arbetspensionsförsäkringsbolag ska inbegripa grunder för arbetspensionsförsäkringsavgiftens omkostnadsdel. Med omkostnadsdelen avses den del av arbetspensionsförsäkringsavgiften som täcker driftskostnaderna för arbetspensionsförsäkringsbolagets verksamhet enligt denna lag med undantag för de driftskostnader som

Gällande lydelse

Om arbetspensionsförsäkringen har ordnats i ett arbetspensionsförsäkringsbolag, har arbetsgivaren rätt till en andel av det överskott som försäkringsrörelsen eventuellt inbringar. Beräkningsgrunderna för de nedsättningar av försäkringsavgiften eller andra motsvarande förmåner som överskottet föranleder skall uppgöras så att det sammanlagda beloppet av överskottet och sättet hur detta uppkommit beaktas i skälig utsträckning. Nedsättningen av försäkringsavgifterna och de andra motsvarande förmånerna får inte äventyra uppfyllandet av solvenskraven i enlighet med 7 kap. i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag.

Bestämmelserna i 3 mom. gäller inte sådana tillfälliga arbetsgivare som har ordnat sina anställdas pensionsskydd på det sätt som avses i 147 §.

171 §

Komplettering av ålderspensionsansvaret

För utökande av fonderingen kompletteras årligen de fonderade delarna av ålderspensionerna med ett belopp som beräknas med hjälp av den avsättningskoefficient för pensionsansvaret som ingår i beräkningsgrunderna enligt 166 §. Avsättningskoefficienten bestäms med hänsyn till de krav som tryggandet av pensionerna och pensionsanstalternas solvens medför, granskat kvartalsvis.

Föreslagen lydelse

uppstår av placeringsverksamhet och driftskostnader som av särskilda skäl täcks med andra avgiftsdelar. Beräkningsgrunderna för omkostnadsdelen ska uppgöras med beaktande av kravet på det tryggande som anges i 168 § 1 mom. så att intäkterna av omkostnadsdelen motsvarar driftskostnaderna för arbetspensionsförsäkringsbolagets verksamhet enligt denna lag och så att arbetsgivarens omkostnadsdel står i skälig proportion till de driftskostnader som uppstår av arbetsgivarens försäkringar.

Om arbetspensionsförsäkringen har ordnats i ett arbetspensionsförsäkringsbolag, har arbetsgivaren rätt till en andel av det överskott som försäkringsrörelsen eventuellt inbringar. Beräkningsgrunderna för de nedsättningar av försäkringsavgiften och sådana andra motsvarande förmåner som överskottet föranleder ska uppgöras så att det sammanlagda beloppet av överskottet och sättet hur detta uppkommit beaktas i skälig utsträckning. Nedsättningen av försäkringsavgifterna och de andra motsvarande förmånerna får inte äventyra uppfyllandet av solvenskraven i enlighet med 7 kap. i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag.

Bestämmelserna i 5 mom. gäller inte sådana tillfälliga arbetsgivare som har ordnat sina anställdas pensionsskydd på det sätt som avses i 147 §.

171 §

Justering av ålderspensionsansvaret

De fonderade delarna av ålderspensionerna justeras årligen med ett belopp som beräknas med hjälp av den grund för avsättningskoefficienten för pensionsansvaret som ingår i de i 166 § avsedda beräkningsgrunderna. Avsättningskoefficienten bestäms med hänsyn till de krav som tryggandet av pensionerna och pensionsanstalternas solvens medför, granskat minst kvartalsvis. Avsättningskoefficienten ska bestämmas så att dess värde stöder finansieringen av ålderspensionerna och pensionsanstalternas långsiktiga placeringsverksamhet. Avsättningskoefficienten kan minska de

Gällande lydelse

Om det sammanlagda beloppet av pensionsanstaltarnas till aktieavkastningen bundna tilläggsförsäkringsansvar är större än en (1) procent av pensionsanstaltarnas sammanlagda belopp av de i 168 § 2 mom. avsedda ansvarsskulder som utgör grunden för beräkningen av till aktieavkastningen bundna tilläggsförsäkringsansvar, ska den överskjutande andelen användas för kompletteringar av de fonderade delar som avses i 1 mom. i denna paragraf.

De kompletteringar som avses i denna paragraf kan riktas i olika form till de fonderade delarna av framtida och inledda ålderspensioner för olika åldersklasser så att försäkringsavgiftsnivån på lång sikt utvecklas i jämn takt.

174 §

Pensionsanstaltarnas ansvar för ålderspensionen

Varje pensionsanstalt svarar för

2) det belopp som i enlighet med 171 § och de av social- och hälsovårdsministeriet fastställda eller givna beräkningsgrunderna har överförts till den del som pensionsanstalten svarar för, och

194 §

Arbetsgivarnas rätt att få uppgifter

Trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter har en arbetsgivare rätt att för sin ekonomiförvaltning och personaladministration och för att kunna kontrollera företagets arbets-

Föreslagen lydelse

fonderade delarna av ålderspensionerna endast när pensionsanstaltarnas genomsnittliga solvens har sjunkit avsevärt. Avsättningskoefficientens värde beräknas av Pensionsskyddscentralen utifrån de uppgifter som pensionsanstaltarna lämnat.

Om det sammanlagda beloppet av pensionsanstaltarnas till aktieavkastningen bundna tilläggsförsäkringsansvar är större än en (1) procent av pensionsanstaltarnas sammanlagda belopp av de i 168 § 2 mom. avsedda ansvarsskulder som utgör grunden för beräkningen av till aktieavkastningen bundna tilläggsförsäkringsansvar, ska den överskjutande andelen användas för *justeringar* av de fonderade delar som avses i 1 mom. i denna paragraf.

De *justeringar* som avses i denna paragraf kan riktas i olika form till de fonderade delarna av framtida och inledda ålderspensioner för olika åldersklasser så att försäkringsavgiftsnivån på lång sikt utvecklas i jämn takt.

174 §

Pensionsanstaltarnas ansvar för ålderspensionen

Varje pensionsanstalt svarar för

2) det belopp *med vilket den del* som pensionsanstalten svarar för har *justerats* i enlighet med 171 § och de av social- och hälsovårdsministeriet fastställda eller givna beräkningsgrunderna, och

194 §

Arbetsgivarnas rätt att få uppgifter

Trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter har en arbetsgivare rätt att för sin ekonomiförvaltning och personaladministration och för att kunna kontrollera företagets arbets-

Gällande lydelse

pensionsförsäkringsavgifter av pensionsanstalterna få nödvändiga uppgifter om pensioner som beviljats enligt denna lag och om pensionsformen samt om begynnelse- och slutdatum för beviljade pensioner.

201 §

Uppgifter för komplettering av ålderspensionsåtagandena

Trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter har Pensionsskyddscentralen rätt att inom den tid och i den form som den bestämmer av pensionsanstalterna få de uppgifter om respektive pensionsanstalts ansvarsskuld *eller pensionsansvar* och solvenskapital som behövs för beräkningen av den i 171 § 1 mom. avsedda avsättningskoefficienten för pensionsansvaret samt de uppgifter om belopp och avkastning av aktieplaceringar som är föremål för handel på en i 11 § i lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar avsedd reglerad marknad i utvecklade stater som behövs för beräkning av den genomsnittliga årsavkastningsprocenten enligt 168 § 3 mom.

Föreslagen lydelse

pensionsförsäkringsavgifter av pensionsanstalterna få nödvändiga uppgifter om pensioner som beviljats enligt denna lag och om pensionsformen, om begynnelse- och slutdatum för beviljade pensioner *samt om faktorer som påverkar arbetsgivarens försäkringsavgift.*

201 §

*Uppgifter för **justering** av ålderspensionsåtagandena*

Trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter har Pensionsskyddscentralen rätt att inom den tid och i den form som den bestämmer av pensionsanstalterna få de uppgifter om respektive pensionsanstalts ansvarsskuld och solvenskapital som behövs för beräkningen av den i 171 § 1 mom. avsedda avsättningskoefficienten för pensionsansvaret samt de uppgifter om belopp och avkastning av aktieplaceringar som är föremål för handel på en i 11 § i lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar avsedd reglerad marknad i utvecklade stater som behövs för beräkning av den genomsnittliga årsavkastningsprocent *som avses* i 168 § 3 mom.

Denna lag träder i kraft den

20 .

2.

Lag

om ändring av 14 och 18 § i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag (354/1997) 14 § 2 mom. och 18 § 2 mom.,
sådana de lyder i lag 442/2012, som följer:

Gällande lydelse

14 §

Ansvarsskuld

Premieansvaret motsvarar kapitalvärdet av de utbetalningar som föranleds av framtida försäkringsfall till den del som bolaget blivit ansvarigt enligt lagen om pension för arbetstagare eller lagen om pension för företagare. Som premieansvar betraktas även sådant ansvar som reserverats för nedsättningar av försäkringsavgiften eller andra motsvarande förmåner enligt 169 § 3 mom. i lagen om pension för arbetstagare och för täckande av nedan nämnda förluster, och som indelas i en del som fördelas på försäkringstagarna (*fördelat tilläggsförsäkringsansvar*) och en ofördelad del (*ofördelat tilläggsförsäkringsansvar*). Fördelat tilläggsförsäkringsansvar får endast användas till nedsättningar av försäkringsavgiften eller andra motsvarande förmåner som avses i 169 § 3 mom. i lagen om pension för arbetstagare. Ofördelat tilläggsförsäkringsansvar som utökar eller minskar premieansvaret kan användas för att täcka förlust som har uppkommit till följd av en ändring av grunden för beräkning av ansvarsskulden och även för att täcka andra förluster.

Föreslagen lydelse

14 §

Ansvarsskuld

Premieansvaret motsvarar kapitalvärdet av de utbetalningar som föranleds av framtida försäkringsfall till den del som bolaget blivit ansvarigt enligt lagen om pension för arbetstagare eller lagen om pension för företagare. Som premieansvar betraktas även sådant ansvar som reserverats för *sådana* nedsättningar av försäkringsavgiften *och* andra motsvarande förmåner *som avses* i 169 § 5 mom. i lagen om pension för arbetstagare och för täckande av nedan nämnda förluster, och som indelas i en del som fördelas på försäkringstagarna (*fördelat tilläggsförsäkringsansvar*) och en ofördelad del (*ofördelat tilläggsförsäkringsansvar*). Fördelat tilläggsförsäkringsansvar får endast användas till *sådana* nedsättningar av försäkringsavgiften *och* andra motsvarande förmåner som avses i 169 § 5 mom. i lagen om pension för arbetstagare. Ofördelat tilläggsförsäkringsansvar som utökar eller minskar premieansvaret kan användas för att täcka förlust som har uppkommit till följd av en ändring av grunden för beräkning av ansvarsskulden och även för att täcka andra förluster.

RP 30/2022 rd

Gällande lydelse

18 §

Överföringar till det fördelade och det ofördelade tilläggsförsäkringsansvaret

Om ett arbetspensionsförsäkringsbolags solvenskapital överskrider solvensgränsen, kan bolaget till det fördelade tilläggsförsäkringsansvaret *enligt 14 § 2 mom.* överföra högst det belopp som beräknats på det sätt som avses i 169 § 3 mom. i lagen om pension för arbetstagare.

Föreslagen lydelse

18 §

Överföringar till det fördelade och det ofördelade tilläggsförsäkringsansvaret

Om ett arbetspensionsförsäkringsbolags solvenskapital överskrider solvensgränsen, kan bolaget till det fördelade tilläggsförsäkringsansvaret överföra högst det belopp som beräknats på det sätt som avses i 169 § 5 mom. i lagen om pension för arbetstagare.

Denna lag träder i kraft den

20 .

3.

Lag

om ändring av 17 § i lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar (315/2015) 17 § 1 mom., sådant det lyder i lag 956/2021, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

17 §

Risk avseende avkastningskrav och försäkringsrisk

Risk avseende avkastningskrav och försäkringsrisk

Trots bestämmelserna i 12 § beräknas riskvärdet för klassen för risk avseende avkastningskrav enligt formeln

Trots bestämmelserna i 12 § beräknas riskvärdet för klassen för risk avseende avkastningskrav enligt formeln

$$V_j = (k + b C - \lambda S_j) A_j,$$

$$V_j = (k + \mathbf{b} + \mathbf{C} - \lambda S_j) A_j$$

där k är den diskonteringsränta som används vid beräkningen av ansvarsskulden, b är den avsättningskoefficient för pensionsansvaret som avses i 171 § 1 mom. i lagen om pension för arbetstagare (395/2006) som gäller dagen efter beräkningstidpunkten, S_j är den förväntade förlust som fastställts för risk avseende avkastningskrav och A_j är ansvarsskulden, med avdrag för ofördelat och fördelat tilläggsförsäkringsansvar enligt 14 § 2 mom. i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag, tilläggsförsäkringsansvar enligt 7 kap. 2 § 2 mom. i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor samt de poster som enligt 139 § 2 mom. i lagen om pension för företagare (1272/2006) inte beaktas i premieansvaret.

där k är den diskonteringsränta som används vid beräkningen av ansvarsskulden, b är den avsättningskoefficient för pensionsansvaret som avses i 171 § 1 mom. i lagen om pension för arbetstagare (395/2006) som gäller dagen efter beräkningstidpunkten, S_j är den förväntade förlust som fastställts för risk avseende avkastningskrav och A_j är ansvarsskulden, med avdrag för ofördelat och fördelat tilläggsförsäkringsansvar som avses i 14 § 2 mom. i lagen om arbetspensionsförsäkringsbolag, tilläggsförsäkringsansvar som avses i 7 kap. 2 § 2 mom. i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor samt de poster som enligt 139 § 2 mom. i lagen om pension för företagare (1272/2006) inte beaktas i premieansvaret.

Denna lag träder i kraft den

20 .

4.

Lag

om ändring av 154 och 155 § i lagen om sjömanspensioner

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om sjömanspensioner (1290/2006) 154 § 2 punkten och 155 §, av dem 154 § 2 punkten sådan den lyder i lag 78/2016, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

154 §

154 §

Pensionskassans ansvar för ålderspensionen

Pensionskassans ansvar för ålderspensionen

Pensionskassan svarar för

Pensionskassan svarar för

2) det belopp som i enlighet med 155 § och de av social- och hälsovårdsministeriet *fastställda eller* givna beräkningsgrunderna har överförts till den del som pensionskassan svarar för, och

2) det belopp *med vilket den del* som pensionskassan svarar för har *justerats* i enlighet med 155 § och de av social- och hälsovårdsministeriet givna beräkningsgrunderna, och

155 §

155 §

Komplettering av ålderspensionsansvaren med en avsättningskoefficient för pensionsansvaret

Justering av ålderspensionsansvaren med en avsättningskoefficient för pensionsansvaret

För *utökande* av fonderingen kompletteras årligen de fonderade delarna av ålderspensionerna med ett belopp som beräknas med hjälp av den avsättningskoefficient för pensionsansvaret enligt 171 § i lagen om pension för arbetstagare som ingår i beräkningsgrunderna enligt 202 § i denna lag.

De *fonderade delarna av ålderspensionerna justeras* årligen med ett belopp som beräknas med hjälp av den i 171 § i lagen om pension för arbetstagare *avsedda grund* för avsättningskoefficienten för pensionsansvaret som ingår i de beräkningsgrunder som *utfärdas med stöd* av 202 § i denna lag.

Denna lag träder i kraft den

20 .

5.

Lag

om ändring av 6 kap. 3 § i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om pensionsstiftelser och pensionskassor (946/2021) 6 kap. 3 § 3 mom. som
följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

6 kap.

Bokslut och verksamhetsberättelse

Bokslut och verksamhetsberättelse

3 §

3 §

*Pensionsstiftelsers utjämnande och delägar-
specifika bokföring*

*Pensionsstiftelsers utjämnande och delägar-
specifika bokföring*

Inom det utjämnande systemet ska den försäkringsavgift som ska betalas till pensionsstiftelsen delas till godo för varje delägare så som bestäms i pensionsstiftelsens stadgar. Täckning av delägarrens pensionsansvar är den proportionella andel av pensionsstiftelsens tillgångar som motsvarar pensionsansvaret.

Inom det utjämnande systemet ska den försäkringsavgift som ska betalas till pensionsstiftelsen delas till godo för varje delägare så som bestäms i pensionsstiftelsens stadgar. Täckning av delägarrens *ansvarsskuld* är den proportionella andel av pensionsstiftelsens tillgångar som motsvarar *ansvarsskulden*.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Statsrådets förordning

om ändring av 4 § i statsrådets förordning om värdet av de konstanter som används vid beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter

I enlighet med statsrådets beslut
ändras i statsrådets förordning om värdet av de konstanter som används vid beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter (447/2015) 4 § som följer:

4 §

Den konstant C som avses i 17 § 4 mom. i lagen om beräkning av solvensgränsen för pensionsanstalter och om diversifiering av placeringar och som beskriver en nedgång i solvensen är -0,008 och den konstant D som avses i det momentet och som beskriver avsättningskoefficientens förväntade tillväxt är 0,004.

Denna förordning träder i kraft den _____ 20 .